

UNIVERSUL LITERAR

D. GHIȚA : NATURA MOARTA

An. XLIII, No. 7.

13 Februarie 1927.

Lei 5.

Povestea voevodului Mrejer

BRATEȘUL

Vezi Brateșul din depărtare un ciob curat picat din cer
de-asupra lui trec berze albe înșiruite'n unghi obtuz,
Sub ele de-ar privi pe lacul întins albastru ca un cer
Ar crede lotcile la maluri felii uscate de harbuz.

Stau codri verzi în care noaptea s'a pitulat și va ieși.
Când soarele de-aramă roșu s'o stingea sfărâind în mare,
În lotcile cu pânze albe pescarii muți vor pescui.
S'au ingeri albi ieșiți din codri s'or pierde fălțând în zare.

MREJERUL ÎN APUS

Arde rugul Domnului
La capătul zărilor,
Arcul depărtărilor
Cu lăstuni aruncă, cu săgeți aruncă.
Râurile'n țară toate sunt de sânge,
Lanurile'n țară toate sunt de sânge,
Sufletele'n țară toate sunt de sânge
Haite vechi departe sângeră vânate,
Arcul depărtărilor le-a străpuns pe toate,
Arcul depărtărilor cu săgeți aruncă,
Cu lăstuni aruncă.

La poalele codrului
La apa Brateșului,
Stă un om cu straie albe ca zăpada,
Stă un om cu gânduri albe ca zăpada.
Și s'a stins în zare rugul Domnului,
Zboară peste țară heruvimii somnului,
S'au culcat pescarii în dubasuri negre,
Ca'n sicrie negre,
La malul Brateșului,
Sub verdele codrului,
Unde sub tavanul argintat al cerului,
Stă un om cu straie albe ca zăpada,
Stă un om cu gânduri albe ca zăpada.

MREJERUL DOINEȘTE

Frunză verde de stejar,
Plin mi-e sufletul de-amar,
De amarul nucilor,
Ascunzișul cucilor,
Cucilor nălucilor,
Cucu ici, cucu departe,
Drumul maică ne desparte,
Cucu coala în frunzar,
Tu măicuță la hofar.
Ghindă mică de stejar
Am să te îngrop, ca iar,
Să răsară alt stejar.
Ghinde, ghindelor surate,
Am să vă îngrop pe toate.
De-aș putea v'aș îngropa
În lungul pământului
Sub bolțile sfântului,
Și din mila sfântului,
Răsări-veți poate,
Până'n poale de cetate,

Pân'la maică-mea'n ogradă,
Și măicuța o să vadă,
Minunea pământului,
Sub bolțile sfântului.
Și când fi-va codrul verde,
Gândul meu în ce s'o pierde,
Gândul ei în el s'o pierde,
Gând cu gând să se'nâlnească,
Gând cu gând să agrăiască,
Când măicuța va ofta
Și pădurea va ofta,
Și flacăul va ofta,
Și când vântul o să geamă,
În pădurea de aramă,
Când cad frunze de aramă,
O să știu că maica geme,
Viața pruncului și-o teme,
Și când frunza va rări,
Și pădurea va'negri,
Cu corbi negri va'nflori,
Și sub iarnă va albi.
Maica mea în prag va sta,
Și din zori va aștepta,
Drumu'n codru strecurat,
Un brâu alb desfășurat,
Să-i aducă de la mine,
O țărle grea de gând
Pe zăpada lunecând.

FETI FRUMOȘII DIN SUCEAVA

Stă cerul de-asupra smolit coviltir,
În care-s înfipte ca ghimpi de argint,
Stele de-argint.
Stă luna ascunsă în negre păduri,
Spre zare în șir,
Porniră haiducii sau șiruri de plopi,
S'o scoată din umede gropi.

Stau care în preajmă de foc dejugate,
Pârjolul le bate și roua le bate,
Stau boii în umbră ca pete de var,
Cu ochii în flăcări, și rumegă rar,
Cu sarici și cușme în roată, la foc
Stau oameni de jar sub al flăcării joc;
Iar Petru mrejerul de oparte,
Citește pe gânduri a cerului carte.

Ce ropot, ce tropot se poartă pe vânt?
Ce sclipote'n zare—pieptare de-oțel?
Ce iepe sirepe aleargă astfel,
Cum vin vâlătucii rotind pe pământ?
Ca'n hasme vârtejul vrăjit s'a oprit,
Cu iepe sirepe de spumă albite,
De jar înroșite.
Descalceă Fejii cu straie albastre,
Cu săhii ce ard aprinse de jar,
Se poartă de-oparte pescar de pescar
Cu cușma în mână,
Iar Fejii cu straie albastre'ngenunche'n țărănă,
În fața mrejerului.

RADU BOUREANU

Armoniile vieneze

de JEAN CASSOU.

După ce în „Eloge de la folie“ ne impresionase cu situația dramatică a unui Don Juan terorizat de prea multe iubiri, în „Les harmonies viennoises“, într-un stil ponderat și sub forma unor amintiri pe care eroina—tânără sentimentală trăind în Viena, pe timpul lui Beethoven și Schubert—orbind după ce e părăsită de amantul ei Anton Diabelli, le povestește, Jean Cassou ne desfășoară o poveste tristă și pasionată, amestec de realitate și vis, din care se degajă aceeași melancolie gravă a instabilității marilor bucurii și a căror lecție finală, după însăși mărturisirea autorului e că „viața e vis și că iubirea e singura realitate“.

VISUL DIN URMA

Sunt în magazin, lângă pian. Aud pe Cippi cum se urcă pe scări. Dar ceilalți? Unchiul meu mai are același chip, sbârțit și neregulat pe care i l-am văzut la ultimul bal din viața mea? Nu e cumva un tânăr original, un neastâmpărat geolog ce străbate Italia dealungul, cu pași de gigant? Dar poetul Jean Mayrhofer pe unde o mai fi? În ce ținut al inimii și-a trudei? Ce face? Unde se ascunde? Beethoven și Schubert, de dorm cumva în noaptea, mă simt mult mai aproape de dânsii, ca de oricine.

Și mai cred că și de tine, scumpul meu Anton, sunt mai aproape ca oricând.

Astfel renasc la o nouă existență, mă recunosc în toate mădularele mele, toate acele părți din mine care pot fi pierdute, izbite de soartă și din nou rănite. Imi dau prea bine seama: nu mă trezesc de cât ca să mor și mi mai mult.

Dar mai cu seamă, mă indeletnicesc să dau viață punctului celui mai simțitor al ființei mele, acela ce va trebui să sufere întotdeauna: Anton. Realcătuiesc din adâncul singurătății mele, o existență pe care o înțeleg, pe care o îmbrățișez, viața pasionată a lui Anton Diabelli.

Acum nu mai e vorba de mine, ci de dânsul. Pe el vreau să-l povestesc.

Dacă dânsul nu și-a cunoscut copilăria, atât de firesc găsea că tot ceace îl întâmpină și se apleacă asupra-i trebuie să fie chip vesel și încântător, eu, în schimb dețin firul întregii lui vieți și presimt sfârșitul atâtor promisiuni.

Vecinătățile lui imi sunt străine, doica lui necunoscută casa lui, sentimentele pioase și grave ale părinților, somnurile lui se întind în afară de mine. Imi sosește întreg dintr'un punct îndepărtat. Dar atenția mea, ațintită, izbutește să-ri facă toate tainele acestea, familiare, așa că le recunosc și le salut cu bucurie.

Era născut pentru fericire, deși cuvântul asta n'a putut să aibă pentru dânsul, nici cel mai mic înțeles. Dar nenorocirea nu-l putea ajunge. Trecea prin mijlocul melodiilor pe care universul le cânta pentru dânsul. Eu, când m'a întâlnit, a trebuit să mă prind la rândul meu, în horă, și am făcut-o din toată inima... Nu se putea altfel: Castelul contelui Esterhazy o cerea. Vai! nu inima-mi m'a împins la aceasta dar o armonie superioară căreia nu mă puteam împotrivi. Înțeleg, înțeleg. N'am fost nimic altceva: o imagine, una din nenumăratele broderii ale acestui destin. Am primit totul, în dorința mea furioasă de a mă consacra. „Sunt slujitoarea geniului, imi ziceam“. Și mă rugam pentru dânsul, la

vreme ce mâna lui, fatalitate frivolă, mă conducea. Dar ce tovarășe imi hărăzea! Niște zâne și o doamnă Grillon... Nu eram nimic altceva de cât o zână pentru dânsul.

Cum poate cineva să trăiască ca dânsul? Cum poate să fie așa? Și cu toate astea era plin de iubire. Da, el era iubirea: arzătoare, oarbă și dumnezeiască, și dumnezeesc de singuratică. Ardea în trecere și încă după ce trecuse. Era copilăria lui aceea care se perpetua, o impulsivitate mai veche de cât dânsul care-l făcea să trăiască neîntrerupt, veșnic tânăr, în același timp și identic și altul. Acum mi se pare că înțeleg.

Dar nu pot să stăruiesc mai mult. Sforțarea spiritului meu se oprește. Nu-i în căderea unei biete fete tinere să imagineze o existență. Un vârtej mă cuprinde. Recad în mine însămi, sfârșită și nop-tatecă.

Unde o fi? Unde o fi? L'am pierdut. A dispărut, s'a cufundat în uitare!

Cu atât mai rău. Ducă-se! Nimicească-se! În clipa de față, alții îi împletesc cununi, în timp ce bea din vinul gloriei. Vreau să mă odihnesc puțin.

Și eu imi am călătoriile mele. La fel cu unchiul meu. La fel cu toată lumea. Se zidește în mine un oraș care n'are nimic comun cu Viena de altădată, cu Viena balurilor și a luminei: aceasta se stinge ca o candelă, în timp ce se înalță orașul meu în care vreau să mă odihnesc.

Da, sunt câmpurile odihnei. O iarbă verde și grasă, de o culoare nepătată. Ape scumpe, oglinzi regulate, canale. Mă simt așa de bine în rochia asta cu cute largi, și care se întinde până departe, în juru-mi. Stau nemiscată.

Astea sunt dorințele unei oarbe. Pasiunea se șterge odată cu vederea. Miscă-

rile dezordonate, aspirațiunile violente sunt ale ochilor ce ard. Pentru ei sunt atâtea lucruri ce trebuiesc cuprinse.

Însă ființa mea închisă, deși încă plină de viață nu poate să dorească de cât plăcerile mormântului.

Sunt de pe acum o bună bătrânică ce și aprinde lampa și merge iute și mărunț printre soarecii amintirilor ei. Mă împac cu izurile pimnițelor și podurilor.

Asta mi amintește de cântecele berăriilor unde coborau prietenii mei și de frăgezimea mormintelor în care li se prăfuește țărâna.

Abia câteva șgomote mă mai fac să tremur: micile ciocănituri ale unchiului meu, ce sfarmă un mineral, urnițul unei trăsuri, sau în magazinul părăsit, Cippi care foiletează albumurile. Mângâi capul ascuns în umbră și tăcut al câinelui lui. Imi apropii obrazul de dânsul și-i vorbesc pe șoptite.

Dorm și nu mai știu dacă-i un somn de ziua sau de noapte. Somnul imi e totdeauna la fel de nehotărît și de gata să se trezească.

O baghetă magică m'a atins, osândindu-mă la un somn nedeslușit și lung: poate că e un secol de când dorm.

E pedecapsa de a te fi iubit nu farmec. Și cu toate acestea, prin rugă și lacrimi, cu răbdare și tristețe, poate că așa putea din această vrajă imaterială să alcătuesc o ființă omenească. Imi reamintesc de basme după cari legile lumii celelalte pot fi înfrânte, unde lacrimile sfârșesc prin a induși pe diavol și-o înțelegere se stabilește între firi cu neputință de unit și unde ceva se poate crea care să împace ființele chinute și inimile iubitoare.

Întoarce-te, prea scumpul meu, întoarce-te. Te aștept. Imi pare că te iubesc. Inima și gândul meu sunt ale tale. Și-a-proape cred în existența ta.

Decoarece există nu mai pot să trăiesc fără de tine. Aerul ce mă înconjoară e gol și dacă te-ai întorcesi și-ai auzi

D. GHIȚA: LA TARG

PORTRETE STRAINE

Jean Cassou

LES HARMONIES VIENNOISES

Tinerețea fără stăpâniri și bătrânețea fără de moarte, caută, în lume, evadări; istoria literaturilor moarte, punctează pe portative, cu rândunele și cu soimi, fie serenada nopților albastrite, fie prevestirea erei ce va să vie. Susură Lamartine, și grav plânge Vigny („que de fois seul dans l'ombre, à minuit demeuré...”). Hugo profetizează. Intre cele ce sunt și cele ce ai voi să fie, se schitează nepotrivirea, cu acești paladini ai lacrimii, revenirei pe vânt și trâmbețelor de Arhangheli. La ridicatul nivel, foarte sus, al elocințelor neadequate, parazitează, literar, făptura din sucuri elaborate, a stilului turnat pe poporul gurilor căscate.

Acești interpretatori ai vieții te uimesc și te întrebă ce le-a putut da lor, la urma urmei cu țesături ca și ale lui Larbaud și Salmon, încrederea în vorbă stearpă, măgălii de ifos fără de coazăm în existența celor vii cu adevărat.

JEAN CASSOU

Descoperiți în singurătatea prezumției acesteia, elementara neînțelegere a durerilor și bucuriilor obștești, justele aspecte din preajmă sunt nesocotite. Nu se impun romanticii epocali decât cu jocuri heraldice și valuri de robinet.

Omul de astăzi caută, însă, mai rău decât spus, albie de glod veritabil și origina cascadele stă, pentru el, în stânca lunților geologici, crescuți spre soare, strat ca strat.

Omul de astăzi, de se mai păstrează romantic, se îndeletnicește, și atunci, mai viril, renunță la mapa reveriilor vrei nu vrei, și nu călătorește celest, între stelele de artificii. Dispreț cuminte pentru mărunte râvne, neobosita lor cercetare, îl îndeamnă să le și justifice, tăcut, ne-trebnicia, să se și ducă de ele departe, cunoscându-le totuși perfect.

El nu uită plăciseala zilei, nici matematica raporturilor avuate dintre poet și negustor.

Asemenea călăuziri de gândire și experimente, ridică în veacul nostru lipsit de copilăria exuberanței, pe romanticul Jean Cassou.

Și scârba și uratul îl rețin, și-l resping după necesarul contact. Intimități profunde și corelații neeludate, îl înrădesc suferințelor de azi, pe acest îndrăgostit al vienezelor acorduri. Sunt în paginile lui realități pe care le zgărie în de-a-proape, ca să nu-i fie ceață și declamație cartea.

E acolo beție, moarte și tavernă, sunt

pasul, mi s'ar părea, că te și văd. Și te-ași vedea, nu cu ochii spiritului, dar cu aceia ai trupului meu. Ca să te văd, numai ca să te văd, m'așivindeca.

Te-ai desprinde din umbre, atât de mare, atât de adevărat!

Adevărat ca și mine.

Sufletul meu, vizibil, materializat și destinat propriei lui salvări.

Au trecut câțiva ani, în care n'am încetat să mă rog și să aștept. Câțiva ani au dansat, dar eu eram departe de bal și melancolia lor a fost mai puțin tristă ca a mea.

Ce trist e să danjezi. Acum știu că-i mai ușor să te resemnezi stând jos și așteptând. Cât de frumoși au fost anii aceștia! Cu ce mulțumiri sunt datoare Domnului care mi i-a dăruit! Și eu, mai sunt oare frumoasă, Anton? Dar trebuie să lămuresc întoarcerea ta și cum ai renăscut.

Trecuseră câțiva ani. O nerăbdare din ce în ce mai febrilă mă întinerea și mă făcea să presimt că momentul se apropie. Imi plăcea să-mi mângâi brațele voinice și blânde, și mă bănuiam gata să mai trăiesc. Și totuși ce „nebulie” imi ziceam.

Mă aflam, într-o zi de primăvară, în magazin. Ușa se deschise. O voce — a lui! Se repezi spre mine, căzu lângă mine, la genunchii mei. Și brațele lui imi strângeau mijlocul. Ii pipăiam obrazul plin de lacrimi. Și murmuram:

— O scumpul meu Anton, de ce te-ai reîntors?

Iar el râdea și suspina.

— Nu bag de seamă că sunt oarbă? îi spusei.

El imi cuprinse capul între mâini și-mi zise:

— Atunci n'ai să mă vezi îmbătrânind. Incepu să râd.

— Da, doar eu o să îmbătrânesc și o să mă urătesc, în ochii tăi. O, asta nu e drept.

— Nu, nu, țipă dansul, nici eu n'am să te mai văd. Și ești de-o frumusețe îngerească. Dar, eu, știi tu, adăogă șoptind, că am câteva fire de păr alb?

— O scumpul meu drag, suspinai, ce ai făcut prin lumea cea largă? E ea așa de necuprinsă precum se spune? Pe cine ai aflat într'însa?

— Pe tine, imi răspunse.

— Și eu, deasemenea, îi răspunsei, numai pe tine te văd din ziua în care nu mai văd.

Și-apoi începu:

— Ascultă, scumpa mea dragă. Eram la fel de orb cum ești și tu acum și cufundat într-o noapte fără de stele. Mă lăsasem călăuzit de vântul de noapte, de respiraerea naturii care nu știe încotro merge. Eram ușor ca un sylph și nu te-am cunoscut de loc. Și totuși astăzi socotesc că te iubeam de pe atunci. Da, mă întreb dacă nu cumva te-am iubit întotdeauna.

— Atunci îl întrebai, cântecele pe care le fredonai?... Gesturile, mișcărilor, visurile tale?

—Erau pentru tine fără îndoială și erau toate numai tu, dar cum puteam să ghicesc?

— Și rondoul mai îți minte?... Fa, fa, sol... Eram tot eu? Imi pare într'adevăr, că mă recunosc într'însul... O scumpul meu, ce proști am fost!

El mă întrepruse:

— Avem atâtea să ne povestim. Să le păstrăm pentru mai târziu. Călătoria asta m'a obosit și sunt amețit de tot. Lăsa-mă să adorm puțin, aproape de tine.

— Dormi, scumpul meu.

Seara, ne plimbam prin galeriile tru-

zeului liniștit, ca pe aleele unui grădini. El imi dădea brațul, dar eu îl călăuzeam.

— Povestește-mi, îi ziceam, tot ce ți s'a întâmplat. Femeile ți-au azvârlit flori la sfârșitul concertelor tale? Prinții te-au primit bine? Ai răpit călugărițe? Te-ai bătut în duel?

— Nimic din toate astea, imi răspunse dansul surâzând. A! ai rămas tot fetița sentimentală de altă dată. Dar într-o zi, am ajuns în preajma unei capitale într-o țară pustie și pietroasă. Locuiam la meșterul Adam. Meșterul Adam s'a ocojit pe un scaun înalt și pântecul îi atârna, revărsându-se. Da'n vreme ce bea, a apărut fiică-sa și-a început să joace pavana și romanescă. La fiecare lovitură de călcăiu, sânul i se desvelea. Meșterul Adam s'a oprit din băut, cu ochii înecați în lacrimi: era fiică-sa, însă prea dansa cu patimă ca să nu-l părăsească într-o bună zi și să nu fugă în brațele unui străin.

— Nu cumva, îl întrebai, tu ai răpit pe fata meșterului Adam?

— Nu, dar în fața dorințelor și tristeții acestui bătrân părinte bețiv, m'am gădit la tot felul de sentimente obscure. Iubirea ta și-a mea mi-au apărut. Am revăzut brațele tale și chipul tău.

— Vai!

— Nu zice „vai!” Ești mai frumoasă ca ori când.

Tăcurăm amândoi și cu frică:

— Anton, îl întrebai, spune-mi, nu sunt oare prea desfigurată? Cum sunt ochii mei?

— Ei sunt imaginea odihnei, imi răspunse. Pleoapele sunt ușor aplecate și sprâncenele calme.

Răsuflai.

— Mi-era așa de frică să nu semăn celor orbi ce te 'ngrozesc cu ochii lor albi și deschiși. Dar mai vorbește-mi de meșterul Adam și de fata lui.

— Am să-ți povestesc altădată: e o poveste minunată. Iți mai aduci aminte cât de mult ne plăceau poveștile? Am întâlnit din ce în ce mai frumoase, pe acolo, în călătoriile mele.

— Cu adevărat? O! povestește-mi.

— Le știi prea bine. Sunt ale tale. Am întâlnit toate poveștile tale. Te-am întâlnit și pe tine, prea scumpa mea. Am văzut desfășurându-se copilăria ta, în muzeele acesta în care astăzi seară, ne preumblăm pașii și-am văzut născându-se o iubire gingașă și generoasă, așa de nevinovată că nu știu cum să-ți mulțumesc mai mult. Și-am înțeles că tu ai crezut întotdeauna ce-ți spuneam și că n'ai stat nici o clipă la îndoială ca să nu crezi.

Incepu să tremur și să plâng. Ascultam cu nesăț cuvintele ce răsunau în auzul meu, acel accent adânc și nou pe care-l presimțisem atâtea vreme.

— Da, urmă vocea scumpului meu, nu mi-am închipuit nici odată că într-o bună zi drumurile și fanteziile mele se vor opri și că voi deveni ceace se cheamă un îndrăgostit. Dar ceace nu pot pricepe astăzi, e ce-am putut să fiu înainte de-a fi iubit. Mă gândesc că n'am fost nimic, dar că tu, tu existai. Și de atunci tu ești într'una și alături de tine sunt eu ce te iubesc.

— Să facem un schimb, zisei surâzând, tu să-mi istorisești poveștile mele și eu să ți le 'napoez pe ale tale. Ceace ai fost mai înainte, eu o știu.

Și începu să glumesc, ca să-mi ascund tulburarea și emoția. Anton înțelese și mă strânse în brațele lui.

— Scumpă femeie adorată, imi zise, de-abia de acum înainte începem să trăim.

trad. de PERPESICUS

Ceasornicul

Matamorfoză

— FRAGMENT —

Răsună vremea limpede 'n ceasornic
lumi se'ntocmesc și se desfac în pripă
desprinse 'n mii de unde dintr'o clipă;
cj peste toate eu rămân statornic.

Ca'n golul unor vaste coridoare
un horcăit de veghe ostenită
ea ploaia printr'o strășină plesnită
secundele se scurg clevețitoare.

Și pe caldarămul alb ca'ntr'un periplu
mă reîntorc pe mările bătute
din orice port ies pânze desfăcute
orice minut e unic și multiplu.

Nescuturat de-a clipelor urgie
al vremii talger n'ar putea să sune
și glasul lui de l'ași voi răpune
întreg m'aș prăbuși în veșnicie.

Și-așa cum dorm icoanele în minte
ca liliecii atârnați de grinzi
în chip de inimiire prin oglinzi
se'nșiră îndărăt și înainte.

Iar limbile se-adulmecă greoac
cu chiote surd de marmuri clopârțite
eu fășăit de biblii scorjite
din care cade foae peste foae.

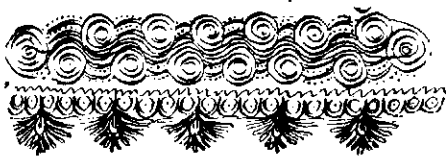
Schelet de fier în raela lui de lemn
când scutură ale sale articulații
prin eter trece-o undă de vibrații
ca un acord, ca un ecou solemn.

Trup prăbușit pe-o dușumea de picie
butuci de păslă cari cad la rând,
crotal ce se târăște șuerând
înăbușit printre mătăsuri grele.

O ploae de nisip peste platani
ecou prelung de săli monumentale,
e alergarea limbilor fatale,
și clipa-i ceas iar ceasurile ani.

Ci gândul clipei rob să nu rămână
și liniștea făfarnică să-l roază
cu mine singuratec stă de pază
un inger adormit c'un crin în mână.

G. CALINESCU

acolo puritani sordizi și tâmpi iconoclasti.

Și astfel descripția Vienei cu notații ușoare de aburi, lumină, clipă și contur, scaldată în ecouri și melancolie, e pagina măiastră a romantismului inteligent.

Viața e, nici vorbă, cernită, și după multe pofte stridente și grosolane realizări, cerem, poluați, escamotare în vis, singularizări. Oricum, zăpada depărtărilor ținuturi să nu fie vată și décor, cornul de vânătoare să sune urechilor oboșite, mai mult decât decesul orgolios al unei căprioare cu eleganță de pisc.

Humanitatea nerespectată de lunaticii epocii mari, Cassou o respectă. Visător la rândul-i dar neîntreținut de abstracții sociale sau de admirabile halucinații, face stih din omenească tortură și orientează, suroră alei mele, cititor, durerea frumoasei oarbe, alături de Diabelli, Beethoven și Schubert, străini, aceștia, băcanului din colț, dar zămieliți, ca și el, din țăriile vicții.

ELENA PROTOPOESCU

În întinericul din odaia de culcare numai gândurile mele se zbat neliniștite ca niște păsări într'o colivie prea strimță. În colo e tăcere, noapte opacă și tristă.

Din când, în când, amintirea unui răs ascuțit îmi trece prin inimă, ca tăișul unui brici.

Mă strâng speriată în așternut și retrăesc clipă cu clipă, întâmplările din seara aceea.

De ce nu ne-am continuat oare lucrul, ca în alte seri?

De ce s'a așezat profesorul lângă mine și a stăruit să-i spun pe nume?

Da, avea dreptate doamna Simionescu; rămăsesem la ivirea ei ca doi copii, prinși la borcanul cu dulceață.

Ar fi fost inutil să-i spun că intrasem acolo cu gândul cel mai curat. Toate aparențele erau împotriva noastră. Mă găsise în puterea nopții în camera de lucru a bărbatului ei. Restul nu mai avea nici o importanță.

Intorc perna pe partea cealaltă și încerc să dorm.

Deosebire de vârstă? Ce neozie?

Ca și când sufletul ar avea vârstă?

Desigur că profesorul Simionescu are aproape patruzeci de ani, dar sufletul lui ar avea abia douăzeci, dacă sufletele s'ar putea măsura după numărătoarea filelor din calendar.

O scenă petrecută cu prilejul unei cursurii, îmi înveselește puțin inima.

Era prin August, zi de sărbătoare dacă îmi aduc bine aminte.

Ne dusesem cu toții la o mănăstire din apropierea Bucureștilor, să respirăm aerul câmpului.

Profesorul purta niște haine de culoare deschisă și avea capul descoperit. Vântul îi răsflira barba și părul, străbătut ici, colo de fire argintii. Sub cupola limpede a cerului, ochii lui păreau mai albaștrii ca de obicei.

Umblam cu toții împrăștiati pe câmp, ca niște școlari scăpați de supravegherea profesorilor.

Silviu, fiul mai mare al soților Simionescu, bătu deodată din palme și strigă: — Tată! tată! Un fluture! Un fluture. Și sociologul uită de toate răspunsurile și demnitățile din viața de toate zilele, îmi smulse pălăria pe care o țineam atârnată de o panglică pe braț și o luă la fugă dealungul câmpului.

Rămăși locului, îl urmăream cu privirea, uimită și fericită că descoperisem la el sensibilități, pe care nu i le bănuisem.

Peste câteva minute se întoarse obosit și transfigurat:

— L-am prins, copii! L-am prins! Și cu un gest de sublim sacrificiu, îi dădu libertatea, după ce ne lăsă să-i admirăm aripile.

Milly, copilul lui răsfățat lăsă buza în jos și zise supărată:

— De ce i-ai dat drumul, după ce ai alergat atâta după el?

— Navem dreptul să suprîmăm libertatea nîr înui, puicuțo! Bagă-ți în minte asta!

Profesorul se întoarse la catedră.

Expansiunea lui durase numai o clipă. Atâta fu de ajuns să-mi cuprindă în întregime sufletul.

Dormii puțin. Spre ziuă mă deșteptai speriată și-mi adusei aminte că trebuie să mă mut.

Eram deprinsă s'o fac de câteva ori pe an. Totuși de data asta, îmi fu mai greu decât oricând. Stătusem aproape

un an în aceeași casă, mă obișnuisem să-mi văd profesorul, dimineața, la amiază, seara. Să-l știu mișcându-se în apropierea mea, să ating lucrurile pe cari le atinge el, și să-l privesc pe furis, pe când vorbea cu ai săi.

În zadar mă întrebam dacă sentimentele ce le aveam pentru el, nu erau exaltate de admirația, pe care o au de obicei elevii pentru profesorii lor. În zadar mă frământam să le aflu tălcul, numai o împrejurare mă putea lămurii. Împrejurarea aceasta n'a întârziat să se ivească, făcând din doamna Simionescu o victimă și din mine o rivală primejdioasă, în stare să tulbure căsnicia cea mai fericită.

Sării din așternut și începui să-mi strâng lucrurile. Nu erau multe. Câteva rufe, vre-o două rochii, bibelourile și cărțile mele.

Le îngrămădii pe toate în cutăr și începui să mă îmbrac repede, ca și când undeva ar fi sunat clopotul de plecare.

Mă furșai prin sufragerie, eșii în coridor și descuind ușor ușa mă strecurai afară.

Când ajunsei în stradă, mi se păru că scăpasem dintr'un incendiu.

Era lașă fuga mea, dar mă scutea de o sumedenie de umilinți și explicații, cari n'ar fi izbutit decât să complice și să dea proporții lucrurilor.

Plecând din casa care mă adăpostise atâta vreme, nu regretam viața de familie, o nu! Îmi părea numai rău, că tulburasem pacea sufletească a unei femei pentru care nu aveam decât admirație.

Căci cu toate răutățile pe cari mi le spusese, în ajun, plecam din casa aceasta cu o singură imagine curată — a soției și mamei ideale, pe cari le întru-chipa d-na Simionescu.

Rătăcii pe străzi neumbrate și lăturălice, până la ora când trebuia să fiu la cursuri, fără să mă gândesc serios, că n'aveam unde dormi la noapte.

Fulgerător îmi trecu prin minte un nume: Kitty!

N'o mai văzusem de atunci. Am aruzit că s'a măritat cu un negustor, bogat și casa în care am cunoscut-o, a devenit proprietatea ei.

N'am luat parte la nuntă și nici n'am căutat s'o văd mai târziu.

Ingratitudine! Kitty, cu sufletul ei bun trebuie să-mi fi găsit vre-o scuză. Hotărît, la ea mă voi duce.

Poate că a venit vremea să i se implinească dorința, de a trăi lângă mine, potrivitându-mi oțul, pregătindu-mi ceaiul și iubindu-mă.

Când îl întâlnii pe profesorul Simionescu la facultate, mă împletecii și glasul îmi tremură.

El fu cel dintâi care mă salută.

Îi răspunsei mașinal și rămăserăm unul în fața altuia, fără să știm ce să ne mai spunem.

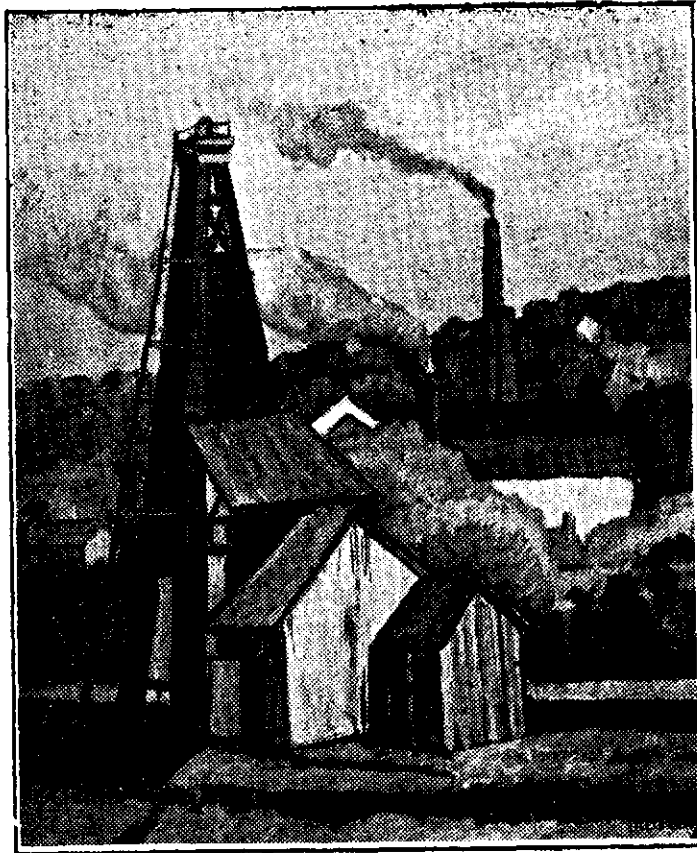
Nu mai îndrăzneam să ne privim în ochi, limpede ca altădată și cu toată osteneala ce ne-o dam, nu izbuteam să fim liniștiți.

Zării o colegă în capul scării și pretextând că vreau să-i vorbesc, îl părăsii.

Eram din nou singură în mijlocul unei lumi indiferente.

M'am dus să prânzesc într'o ospătărie săracă dar curățică. Pe mesele de tablă roșie erau așternute coli mari de hârtie albă.

În locul veselei încrustată cu argint

D. GHIȚA : PEISAJ INDUSTRIAL

mă serveam acum cu tacâmuri de plumb, servete de hârie și soluțiu de lemn.

Printr-o ușă întredeschisă pătrundea un miros de varză gătită și de mâncări eftine. Un borcan cu gogoșari și morcovi tăiați în felii de steluțe și câteva farfurii minuscule cu piție, alcătuiau bufetul.

Serviciul îl făceau stăpânul și stăpâna restaurantului; doi bondoci rumeni la față și cu un răs binevoitor în gusă.

Un tânăr de vreo patru anișori cu păr cărăbunat în culoarea mătăsii se lua la întrecere cu o pisică vârgată pe sub mesele, cari începeau să se ocupe.

Cliențelă locală era formată din plutonieri majori, mici funcționari, fete de atelier și cefești de grade inferioare.

Cerui cu jumătate glas o supă și o friptură și le mâncau cu poftă.

Erau primele mâncări pe cari mi le plăteam singură, după atâta vreme de parazitism și cari nu erau însoțite de îndemnul proteoctor ale d-nei Simionescu.

Intemuiri, cari aveau darul să mă întinideze și să-mi reamintească mereu, că nu sunt la mine acasă.

O privire caldă și prietenoasă a profesorului, compensa întotdeauna polițea jignitoare a soției sale.

Privirea lui! Iată ce îmi va lipsi de aci Glasul birtășului îmi răvăși gândurile.

— Mai poftiți ceva, domnișoară?

— Nu. Fă-mi te rog socoteala.

Plății și plecai să-mi plimb urâtul printr-o grădiniță pustie la ora aceea.

Un cântec tărăgănat de flașnetă îmi însoțea pașii. Lătrăturile câinilor fără stăpân și lărmuiala clopotelor dela tramvaie, îmi tăiară pofta de plimbare.

La Kitty nu puteam intra la ora aceea. Nu mai era singură și ceva nelămurit îmi reținea pornirile de intimitate de odinioară.

Mai ocolii câteva străzi și mă hotărâi în sfârșit să mă îndrept spre casa unde

nu cunoscusem nici viața de familie, nici chinurile iubirii neîngăduite.

Casa în care locuia acum Kitty, era de nerecunoscut. Deasupra căsuței modeste unde stătuse odinioară cu tatăl și frații ei, se ridica încă un etaj. Curtea era pavată și dinaintea ușei se afla o firmă de sticlă neagră, cu litere aurii: Emanuel Tintea, comerciant.

Sunai și trebuie să recunosc că încercai oarecari emoții la gândul că voi sta față în față cu Kitty care mă iubise atât și cărcia îi creiasem cea mai mare dezamăgire.

În locul ei, o servitoare cam acră îmi deschise ușa.

— Conița doarme! Îmi trânti ea în nas și mi-ar fi trântit desigur și ușa, dacă țărâitul soneriei n'ar fi chemat-o în casă.

Rămăsei puțin dezorientată, în prag. Servitoarea se întoarse peste câțiva minute și-mi spuse ceremonios:

— Poftiți în sufragerie! Conița vine numaidecât.

Eram intrucâtva contrariată de noile obiceiuri adoptate de Kitty, în casa căreia nu se pomenea altădată nici de servitoare, nici de sufragerie și nai puțin de protocol.

Sufrageria era o încăpere largă, cam încărcată, care ar fi semănat mai mult cu o cameră de primire, decât cu o sală de mâncare, dacă n'ar fi avut inevitabilul bufet și masa cu cele șase scaune de piele.

Așa cum era cu pedestale prin colțuri, cu flori artificiale înfipte în vase progravate, cu cromolitografii pe pereți, te făcea să te gândești la un magazin de bric-a-brac.

De pe un divan încărcat cu perne multiforme, se ridica o femeie mătăhoasă, înfășurată într'un kimono cu motive turcești, extrem de decolat; cu părul strâns într'un conici în vârful capului.

Cu mersul legănat și greoi se apropie de mine și-mi vorbește cu voce oarecum îngroșată:

— Mă mir că ți-ai adus aminte de mine! Șezi, șezi te rog.

O mână cu degete subțiri încărcate cu inele, îmi indică un scaun.

Era singura care-mi mai reamintea de suava și discreta existență a Kitty-ei.

Mai aveau puține zile până să nască, și cei câțiva pași o oboșiră într'atât încât acum găfăia, trântită printre pernele de prost gust de pe divan.

Cu toată transformarea, pe care o atribuiau stărei sale fizice, simțeam nevoia s'o îmbrățișez... dar privirile ei plate îmi potoliră elanul.

Mă așezai alături de dânsa și-i cerui să-mi povestească, tot ce se întâmplase cu ea de când nu ne mai întâlnisem.

Kitty îmi descrie amănunțit nunta ei fastuoasă, îmi vorbește de darurile primite, de foaia ei dotată, apoi îmi arată trăsoul, plăpumiile de mătase, bijuteriile și clopoțeii pregătiți de pe acum odraslei, domnului Emanuel Tintea, comerciant.

Așteptam să-mi vorbească de legătura lor sufletească, dar ea îmi vorbește de relațiile bărbatului ei în lumea comercială, de afacerile lui și se opri îndelung la capitolul vast al slugilor.

O, slugile! Fură, schimbă mereu stăpânii, își aduc amânții pe fereastră și sparg tot ce le este în cale...

Cum să-ți mai poți deschide inima în fața sufletului acesta diformat, întocmai ca și trupul bietei mele Kitty.

Cum să-ți protejezi fruntea de umărul ei și să-ți plângi amarul unei vieți pribege? Și cum să-ți mai ceri adăpost?

După ce își goli sacul cu surprize, Kitty își aminti că aveam și eu o vjată a mea, de care aș fi putut vorbi și mă întrebă:

— Dar tu? Ce ai mai făcut? Tot nu te-ai măritat?

— Nu!

— Pe unde mai șezi?

— Sunt în căutarea unei case.

— Știu eu una, chiar aici în apropiere.

O să fim iar vecini. De când vrei s'o iei?

— Chiar de astăseară.

— Fști atât de grăbită?

— Da.

— Bine. Când ai să pleci îți dau fata să te conducă.

— Îți mulțumesc.

Între timp se înserase.

Kitty sună.

— Anico, aprinde toate lămpile! Să nu vie domnul și să ne prindă cu musafiri și fără lumină în casă! Porunci ea.

Începeam să înțeleg pricinile metamorfizei. Domnul Emanuel Tintea, avea nevoie de platformă pentru izbândirea întreprinderii.

Prinderilor și-si transformase nevasta într'o vitrină ambulantă și casa într'o expoziție de mobile.

Plecai de acolo cu sufletul mai strâns decât la venirea și eram tristă ca și când m'as fi întors dela o înmormântare.

Îngropasem încă o iluzie și cu ea puința de a-mi vindeca sufletul jignit.

SARINA CASSVAN-PAS

NEDUMERIRI

de P. IGIROȘIANU

Fedia nu răspunde. În tăcerea ce urmă, nu se auzea decât fășiitul creionului pe hârtia aspră, fășiitul acela uniform și mecanic care luase însă dintr-o dată ceva personal și în care parcă se resfrângea ecoul întrebării ce rămăsese fără răspuns.

Max un moment urmări distrat vârful ascuțit pe care degetele lui Fedia se încordaseră mai mult ca de obicei și în încordarea aceasta i se păru că surprinde o ușoară tremurare nervoasă. Privirea lui, atentă acum, aluneca dealungul liniilor cari — o, nu mai putea fi îndoială — erau mai puțin sigure în întretăcerea lor ce rămânea totuși armonioasă. Contururile se precizau repede și pe foaia albă apărea elegantă siluea pe care trebuia să o ducă chiar în scara aceia la „Femina”. Rămăsese — simplu detaliu într-un desen al cărui principal obiect era costumul — doar ovalul figurei. Vârful creionului aluneca din ce în ce mai grăbit.

Cum va fi figura? Un profil oarecare de manechin sau...

Max se sculă brusc și se apropie de fereastră.

Se întuneca.

Prin ceața inserării murdare de Noembrie, se vedeau licărind nesigur primele becuri ce se reflectau melancolic dealungul trotoarelor umede ale bulevardului Saint-Michel. Pe deasupra copersurilor sure în cari ochii turburi ai mamsardelor își lăsau pleoapele obosite, tremura reverberația îndepărtată a bulevardelor de peste apă și a reclamelor luminoase din Turn. Privirea lui Max încercă să străbată labirintul de luminițe, căutând să se orienteze în incrucișarea lor capricioasă.

— „Acolo, undeva departe uzinele Levallois... dar nu, la ora aceasta sigur a eșit.

Deodată își aținti privirea: acolo jos, în stradă, prin mulțimea cenușie ce se strecura prin ploaie, în fața geamurilor aburite ale „Grill Room”-ului de vis-à-vis, i se păru că cineva s'a oprit și privește fix la fereastra întunecată. Iuma îi bătu deodată cu putere. Dar nu, se înclase. Inchise ochii și își rezimă fruntea de geamul rece. Câteva clipe se scurseră.

Nu se gândea la nimic, nu simțea nimic; în mod inconștient doar, dorea să prelungească indefinit această întrerupere inexplicabilă a ființei sale. Dar, o senzație ciudată de jenă nedeslușită, îl făcu să-și regăsească firul gândirii, străduindu-se să descopere de unde vine așa senzație. I se păru că ceva încetase deodată; ce? nu ar fi putut s'o spună, dar simțea până la suferință că ceva încetase, că era ceva care nu se mai auzea.

Nu se mai auzea? Un sunet deci.

Își reaminti dintr-o dată: fășiitul creionului. Intinericul era aproape complet. Fedia nu mai putea desina: de ce nu vorbea, de ce păstra imobilitatea aceea absolută?

Max se întoarse deodată brusc, dar înțelnind, simțind mai curând, privirea care-l fixa din umbră, se oprit ca un copil prins în greșală — nu prea știa însă bine pentru ce — și neștiind ce atitudine să ia, surâse stupid.

— „De ce râzi? îl întrebă vocea doimoală dar apăsată a lui Fedia.

Max încurcat se apropie de masă.

— „Ciudat.

— „Ce ciudat? spuse Fedia cu aceeași voce, dar surâzând și el, poate pentru a-l ajuta pe Max să găsească un cuvânt nemerit.

Privirea disperată a lui Max învățu masa de lucru pe care erau imprăștiare la întâmplare cărți și reviste, în mijlocul cărora, peste ultimul număr din „Femina” se deschideau în evantai, desenurile abia isprăvite.

Cu un gest ușor, dar cu un ton poate prea precipitat spuse:

— „Promiscuitatea aceasta: Sannin, Rodenbach, Pușkine și „Femina”.

Visătorii alături de siluetele acestea ultra-moderne. Nu serios, ști că e amuzant:

Mon ame est une

Gamine

Eu chandail de foot-ball.

— „O dar te înșeli! zise Fedia, sculându-se și aprinzând lampa. Sub lumina crudă a electricității, banalitatea și impersonalitatea mobilierului medestei camere de hotel, alungă dintr-o dată senzația de jenă ce-i apăsa pe amândoi. Deși simțea perfect că răspunsul lui Max era cu totul de circumstanță, totuși fu fericit că poate da dintr-o dată, o altă direcție convorbirii și Fedia reluă surâzând:

— „Te asigur că visătorii se acomodează, apreciază femeia modernă, mai mult decât ai putea crede, și e foarte natural.

Prin „visătorii” nu înțeleg însă, tinerii cu clanuri de licenți ce viscăză la lună, recitând versuri de Lamartine și se entuziasmează după blondele și vapoaze-

le imagini de pe cutiile de pudră. Prin „visătorii” înțeleg o accentuare a ceea ce fiecare om are ascuns în el și de care nu își dă seama decât rare ori, poate chiar niciodată, ceea ce sunt eu ceea ce...

Vocea lui avu o ușoară ezitare, apoi fără nici o intonație:

— „Ceea ce acum văd că ești și tu.

Degetele lui Max descrieră grăbite o spirală pe foșnetul unei Abdulah.

— Voritabile?

— „Vrei.

— „Mulțumesc.

Reflexul livid al flăcării se plimbă succesiv pe figura amândorora.

— „Închipue-ți o femeie în atmosfera, cadrul și finuta de acum 20—30 de ani: perdele grele, tapete cu profuzie de învresamblabile desenuri și nuanțe închise învăluind pereții „buduarului” sau „salonului” de cele mai multe ori imens și întunecat; chemnece cu nelipsita garnitură și romanticul foc în fața căruia doamna comod instalață într-un greu foliu de brocart citește inevitabilul roman sentimental.

— „Erau și excepții.

— „Ele nu înteresează punctul meu de vedere cu totul general. Majoritatea femeilor erau astfel: înfășurate în pretențioase rochii cu trenă ce impuneau un aer grav, cu liniile corpului dispărând sub o adevărată Niagara de volane și dantele, ele erau fără voia lor predestinate exerocheriei sentimentale, erau un minunat prilej de decepții amare, erau un admirabil „trompe l'oeuil”. Totul era înșelătorie fiindcă totul era comprimat, gătit: corpul de absurdul corset și inima de convenanțe. În cadrul și finuta aceea orice gest spontan, orice cuvânt simplu și sincer erau ridicole fiind distonante. Niciodată nu puteai cunoaște — înainte de a fi mult prea târziu — o femeie. Atitudini rezervate, fraze rezervate în cari nu era îngăduit să transpire nimic din ceea ce (Continuare în pag. 106).

Cartea mea nedeslegată

Sunt un om ce citește într-o singură carte în figuri;
De sub arborul gros o citesc și mereu o citesc,
Cartea cu sfintele învățături

Oamenii, când mă zăresc nemișcat,

Răsfoind-o, își zic:

— Iată un om ce citește o singură carte;
El nu știe, desigur, nimic.

Slovele sale sunt aspre și mari,

Chipurile încă mai rari:

Câteva slove și câteva chipuri e toată
Cartea mea nedeslegată —

O tălmăcesc totdeauna cu greu,

Fiindcă se schimbă mereu;

După cum bate de sus o lumină mai tare,

Alteori după cum moare —

Stau de-o citesc și cu ochii puternici, în zori,

Și când fumegă lampa prin nori —

Și când ziua cu flacără roză mi-o ncinge,

Dar mai clar dacă lampa se stinge.

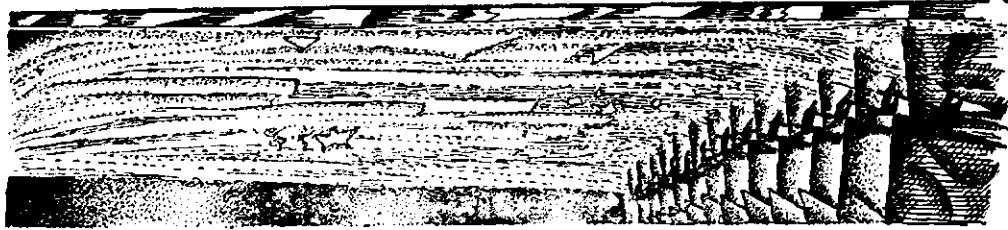
O, atunci, pe'ntineric, se vede mai clar:

Nu mai sunt decât litere mari,

Chipuri mari, ce brăzdează, mai negru, pământul

Și-mi întoarce lin pagina vântul.

1) Fragment din romanul „Ce n'était donc que cela...” care va apare în curând.

Cei doisprezece

ALEX. BLOK

XII

Merg în zări cu pasul falnic.,
Unde-s dușmanii, fricoșii?...
Vântul doar, sglobiu, șagalnic,
Flutură din steaguri roșii...

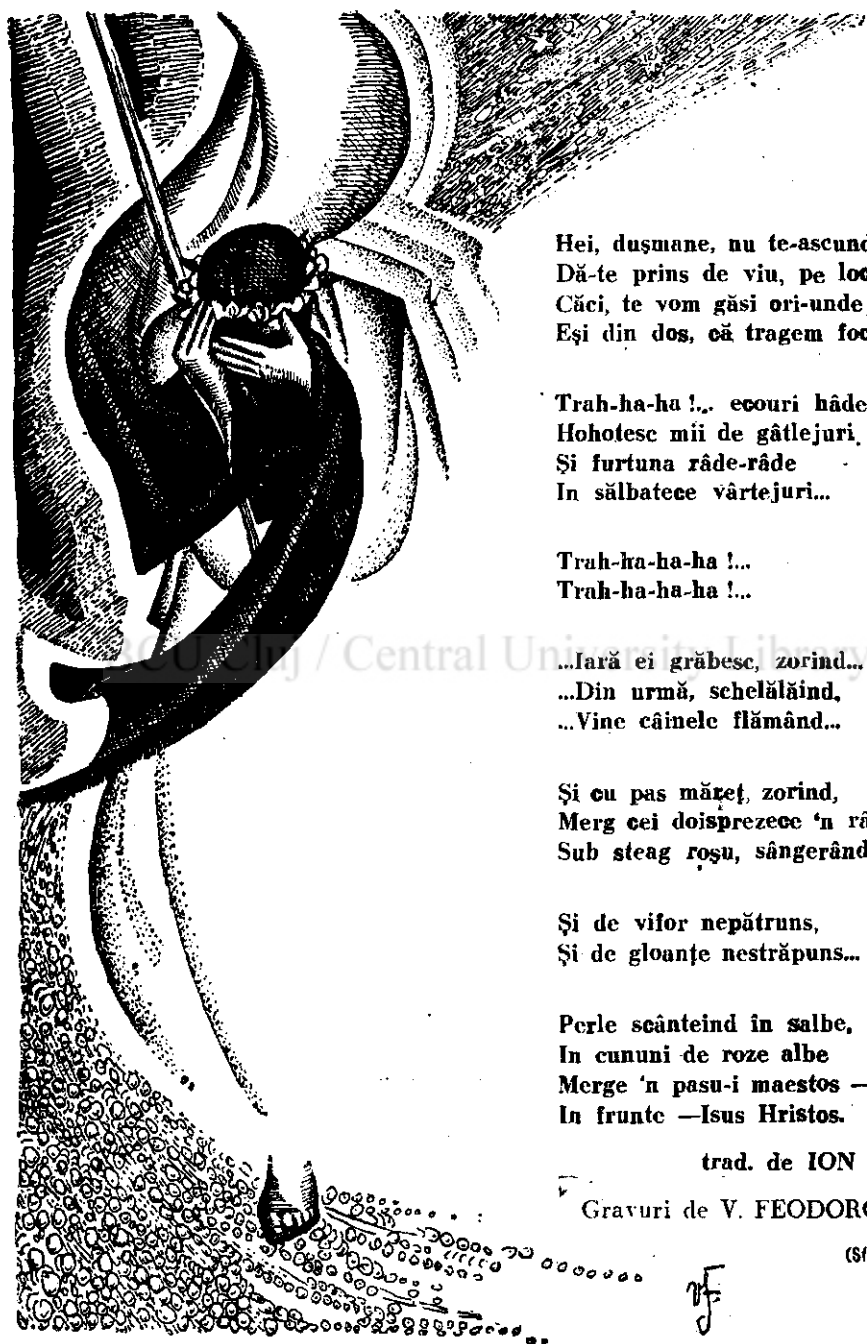
Zac mormane de zăpadă,
Cine e 'n mormane, cine?!
Schelăind javra schiloadă,
Hămesit din urmă vine....

Pei tu, javră jerpelită,
Căci cu sulița te 'mpung :
Lume veche, îndrăcită,
Pei din ochi, că te străpung l...

Rânjind dinții, ca o fiară,
Vine, gudurând din coadă,
Javra, ce nu vrea să piară.,
...Cine-i colo, ce iscoadă ?

Cine bate flamuri roșii
In nopți negre, 'ntunecoase?...
Cine-și cântă ca cocoșii
Pași ascunși pe după case ?

Hei, dușmane, nu te-ascunde,
Dă-te prins de viu, pe loc:
Căci, te vom găsi ori-unde
Ești din dos, că tragem foc!...

Trah-ha-ha!.. ecouri hâde
Hohotesc mii de gâtlejuri,
Și furtuna râde-râde
În sălbatece vârtejuri...

Trah-ha-ha-ha!..
Trah-ha-ha-ha!..

...Iară ei grăbesc, zorind...
...Din urmă, schelălăind,
...Vine câinele flămând...

Și cu pas măreț, zorind,
Merg cei doisprezece 'n rând,
Sub steag roșu, sângerând...

Și de vifor nepătruns,
Și de gloanțe nestrăpuns...

Perle scânteind în salbe,
În cununi de roze albe
Merg 'n pasu-i maestos —
În frunte —Isus Hristos.

trad. de ION BUZDUGAN

Gravuri de V. FEODOROV

(Sfârșit)

simțea, priviri absente, urmărind jocul flacării din cămin, nu spunea nimic, dar aprindeau imaginația și în acele atitudini, în acele priviri ceace nu era decât indiferență, lăncezală sau chiar gol gol sufletește, putea așa ușor să fie luat drept vis. Pentru un „visător” în clipe femei ce se mișcă în cadrul și în jurul aceia era un suflet, un suflet așa cum îl cerea un astfel de cadru, or realitatea era de cele mai multe ori contrară tocmai din cauza aceluia cadru. Câte ocazii avea atunci femeia de a fi pusă față în față cu ea însăși, de a se cunoaște, de a-și da seama de ea și de reala importanță a gesturilor ei? Chiar când se da, în vremea aceea, o femeie, era în realitate luată pe când astăzi dimpotrivă chiar când este luată o femeie se dă. Astăzi o femeie departe de a fi un „trompe l'oeuil” este dimpotrivă o cutie cu minunate surprize. Inchipue-ți...

Vocea lui Fedia iarăși ezită. O undulație rapidă alunecă pe arcurile sprâncenelor lui Max care cu un gest scurt strivi pe rețele cu reflexe cenușii al scrumierei, țigara pe jumătate consumată.

— „Inchipește-ți... una din aceste siluete într'un salonaș-studio: linii mari drepte sub o lumină albă năvălind prin ferestrele mari cu perdelețe străvezii, lumină pe care o fac și mai albă, tonurile clare ale tapetului și pielei sau duvetinei celor câteva mobile simple, cu contururi precise, aproape tăioase, reflectându-se în luciul parchetului gol. Calorifer, electricitate, telefon, minusculă bibliotecă și birou Ruhlman: în dosul cristalului Claudel, Mac Orlan, Souppault, Montherlant, Morand, Dekobra, Cocteau și pe marochinul biroului „Très Sport”, „La Vie Parisienne”, „L'art vivant”, N. R. F., prospecte” dela Bugatti și Irat, cartoane pentru expozițiile din Rue de la Paix, totul veghet de o „Romington” și de o figurină de Dardé. Nici un ornament inutil, nici o înfloritură care să deformeze recititudinea liniilor mari, aproape severe. Sub lumina aceasta, totul în acest decor o siluetă în perfectă armonie cu el: un corp simplu dezvoltat în deplină libertate sub țesături ușoare, transparente, într'o rochie simplă, căzând în linii drepte aproape tot atât de severe ca și acelea ale cadrului, ochii limpezi, ce privesc drept sub sprâncenele fine paralele cu semicercul bretonului ce acoperă fruntea. Gesturi vii, fraze scurte, precise, atitudinți nete, ce nu au nimic de ascuns — și ai impresia că într'adevăr nu ar avea ce să ascundă — o păpușă sau un băețel — depinde de chipul în care e tăiat părul și de genul toaletei adaptat acestui chip — care se agită în continuu desfășurând o activitate oneori surprinzătoare, mereu răsând, luând totul în glumă, disolvând cu un surâs ironic orice veleitate de sentimentalism: poate să fie o inimă în acest trup care se dă loial atunci când dorește să o facă și când simte că se cere tot atât de loial să o facă? Neputându-și face nici o iluzie de dragoste — cu D mare — un, visător nu poate avea nici o decepție. Știe din primul moment ce poate cere și mai cu seamă ce nu i se poate da fiindcă nu există. Și ce minunat lucru să descoperi așa dintr'o dată că în făptura aceea micuță pe care o ai în fața ta, în făptura aceea la fel cu atâtea altele, în păpușa ultra modernă este un suflet care ar putea să sufere și să iubească, un suflet pe care ți-l revelează o privire surprinsă din întâmplare... da din întâmplare...

Vocea lui Fedia care de o clipă părea că vorbește mai mult pentru sine se stinse și Max avu intuiția netă că a-

ceeași imagine răsărea în privirea amândorora: scena dela Ba-Ta-Clan la care fără îndoială involuntar făcuse aluzie Fedia. Dealtfel fiecare frază fusese câte o trăsătură de creion — pe care el o credea discretă — în silueta portretului lui Mado.

Mado...

Ce mâini ferbinți avea atunci! Max avu impresia că simți întocmai ca'n ziua aceea căldura ce filtra prin pielea proaspătă a mânușei, în clipa în care îi ajutase să sară pe mal.

Și totuși mai mult ca oricând Mado avusese aerul unui băețel neastâmpărat, ale cărui gesturi rezezi și răș svăpăiat îndepărtau orice umbră de feminitate. Încercaseră toți trei o barcă automobil din noul tip „superlux” pe care voia să-l lanseze Peugeot și care era opera lor. Max indicase transformările necesare pentru adaptarea motorului la construcția căruja veghease Mado. Fedia fusese angajat, prin intermediul lui Max să descumneze caroseria.

Oh febra copilărească cu care așteptaseră rezultatul!

În fiecare seară, după ce sirena răgușită a uzinei arunca brusc surdina peste zumzetul mașinilor și în imensele galerii articulațiile de tuci și de oțel se confundau cu noaptea, Max cobora din atelierul lui cu pereții de sticlă prin care vântul aducea umezeala înghețată de Noembrie, și trecând prin hollul central unde Mado se grăbea să își lase salopeta înegrită de ulei, porneau amândoi spre atelierul dela Grenelle unde Fedia veghea să i se respecte întocmai desenul făcând combinații de culori și linii. Pentru a ajunge mai repede și a nu fi siliți să aștepte la fiecare colț, apucau pe străzi lăturalnice și Mado nu ridica o clipă degetul depe butonul sirenei, ce sgarăia ceața depe malurile Senei.

În ziua în care totul era gata parcă le păruse rău. Era ceva ce sfârșea, era un obicei agreabil și... — tocmai acum o simțeau — le dădea prilejul de a se despărți fiecare dată cu impresia nedefinită că va veni ceva... că nu a fost astă seară dar... poate mâine, poate... ce? nu își dau seama și tocmai pentru aceea regretaseră. Și în ziua aceea fiecare fusese surprins de acest regret ce le atrăsese dintr'odată atenția asupra lor înșiși, încercând în mod obscur să fie mereu ei, fără să bage de seamă că tocmai de aceea erau, alții. Singur Fedia era același.

Porniseră dela cheiul fabricii: dela Passy. Cerul era acoperit dar un vânt

cald, un vânt de primăvară trecea printre ramurile uscate și roșii ale sălcilor și ploilor desfrunziți de pe țărături. Supla elegantă sobră a mașinei dusă de puternicul motor, aparentul paradox al acestui „spider” plutitor, contrasta cu bătrânele „chaland”-uri ce urcau încet în contra fluxului. Mado în haina de piele, cu bereta băgată până peste ochi, accelera mereu, mânuind cu gesturi desinvolte volanul mare de abanos, „prea mare” spunea mereu pentru a necăji pe Fedia.

Passy, Saint Cloud, Bois de Boulogne: liniștea cartierelor aristocratice: Puteaux, Courbevoie, imprejurimile; coșuri de fabrici în brumă, Asnières, Argenteuil: câmpia.

La Maison Lafitte întorseseră Mado mergea spre disperarea lui Max cu maximumul de viteză, fără să mai fie seamă că motorul era nou nouț.

— „Măine pentru demonstrația oficială vom fi rezonabili. Măine o foame de lapte...”

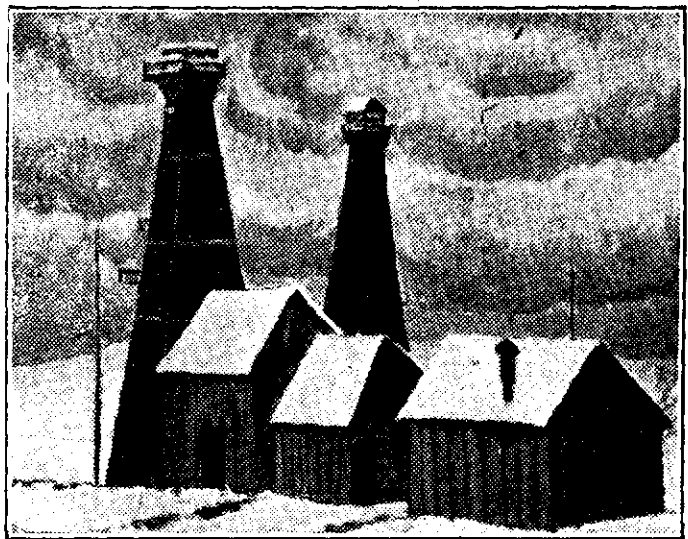
— „...de mare” adărgase Fedia răsând.

Măncaseră la Bougival, într'o baracă pe care se felicitaseră să o găsească încă deschisă în vremea aceea. Totul era mort, tăcut, sub cerul acoperit. Vântul făcea să scârțâie lămpile cari se balansau pe marginea terasei de lemn ce se întindea peste apa de un verde sticlos, înghețat și turmenta frunzele uscate care se rostogoleau sonore, în toate sensurile pe nisipul micuței plaje, vântul acela cald ce avea ceva nostalgic.

Fedia tăcea privind prin fereastra scundă, lângă care era pusă modestul lor dejun, Mado era într'o vervă surprinzătoare, înveselind toată masa cu râsul ei sănătos și spiritul incisiv. Plecaseră înfrigurați de a duce excelentul rezultat la fabrică. În urmă se despărțiseră, hotărând să se întâlnească seara la Ba-Ta-Clan, pentru a se sărbători reciproc, pentru mica lor victorie.

Seara, începuseră prin a fi acciași și în aceeași dispoziție. Dacă n'ar fi fost fructul impecabil al lui Max și acela puțin fantezist a lui Fedia, mătasea perlata ce înfășura strâns trupul nervos al lui Mado, luminile ce începeau a se voala, rumoarea vagă luptând cu jaz-ul ar fi putut crede că sunt încă în baraca dela Bougival. Se făcea târziu.

Era ora... acea inevitabilă oră, aceeaș peste tot și întotdeauna, ora când gesturile devin mai lente, cuvintele mai rare, privirile absente și acordurile nostalgice ale orchestrei de tango mai îndepărtate și mai caline.

D. GHIȚA: PEISAJ DIN PRAHOVA

Mado care fixa un punct invisibil al sălei și îneca din când în când în blondul străveziu al șampaniei, roșul aproape violet al buzelor fragede ce nu cunoscuseră gustul searbăd al Guerlain-ului, se ridicase cu o ușoară înfiorare voind să scuture moleșeala ce încerca să o cuprindă și se așezase pe marginea lojei, întorcând spatele sălei. Apoi răsând, înfrunzându-și pulpele fine și lăsându-se puțin pe spate, într-o mișcare ștrengărească schițase un echilibru.

— „Mado ai să cazii.

Fedia o prinsese instinctiv de mână.

— „Și ?

— „O să atragi atenția.

— „Ce poate fi mai banal decât o femeie care cade !

Susținută de mâna lui Fedia care se ridicase și se apropiase de ea Mado se aplecase în afară pentru a măsura distanța.

— „Și apoi — reluă ea răsând — nu aș cădea prea jos.

— „Ori cât de jos ai cădea Mado, în ochii mei nu ai fi niciodată căzută.

Surâsul ștrengăresc ce alerga svăpăiat pe buzele lui Mado se stinsese dintr-o dată, disolvat de răsuflarea ce se oprise brusc. Pleoapele clipiseră repede și în ochii ei limpezi ce păreau nemăsurat de mari se aprinsese deodată o lumină stranie ce tremura în unde înfiorate. Mâna ale cărei degete fuselate tamburinu pe marginea lojei, se prelinsese încet, inconștient pe catifeaua roșie și se așezase ușor pe mâna lui Fedia care o ținea strâns pe a ei. Și mâna lui tresărise pleoapele lui clipiseră de mirare lărntrică: fusese o frază spusă la întâmplare, poate fără să-și dea seama, un calambur banal de care era gata să roșească și... Ochii lui, întâlniseră privirea ei, privirea aceea imensă, întrebătoare, plină de imponderabil vag.

O clipă.

Retrăgându-și ușor mâinile, rezemându-se de umerii lui, alunecase de pe marginea lojei în picioare, în fața lui, atât de aproape încât răsuflarea ei îi mângâia buzele și cu o voce pe care nu i-o auzise niciodată.

— „Fedia vrei să dansăm ?

Peste umărul ei gol, Fedia alunecase privirea urmărind un moment ondulația dantelată pe care elegantele siluete o descriau re unda luminoasă a parchetului strălucitor, apoi cu glasul lui domol, veșnic surâzător, ascunzând—pentru ce ? — emoția profundă și neașteptată :

— „Respect prea mult eleganța tangoului pentru a îndrăzni să rup armonia ansamblului. Ursul dela Nord, preferă să privească și să... se obișnuiască cu aspecte ce totuși noi. Uite Max te asteantă. Sprâncenele ei se ridicaseră apoi privirea fixase o clipă conturul șters al unei flori de pe covor. Max se sculase și îi întinse mâna. Când se întorsese Fedia, cu cotul pe masă cu obrazul sprijinit în palmă, cu privirea nesigură, golă în tăcere cupele abia umplute. Atmosfera începuse să fie apăsătoare. Mado se sculase cea dintâi spunând că este obosită.

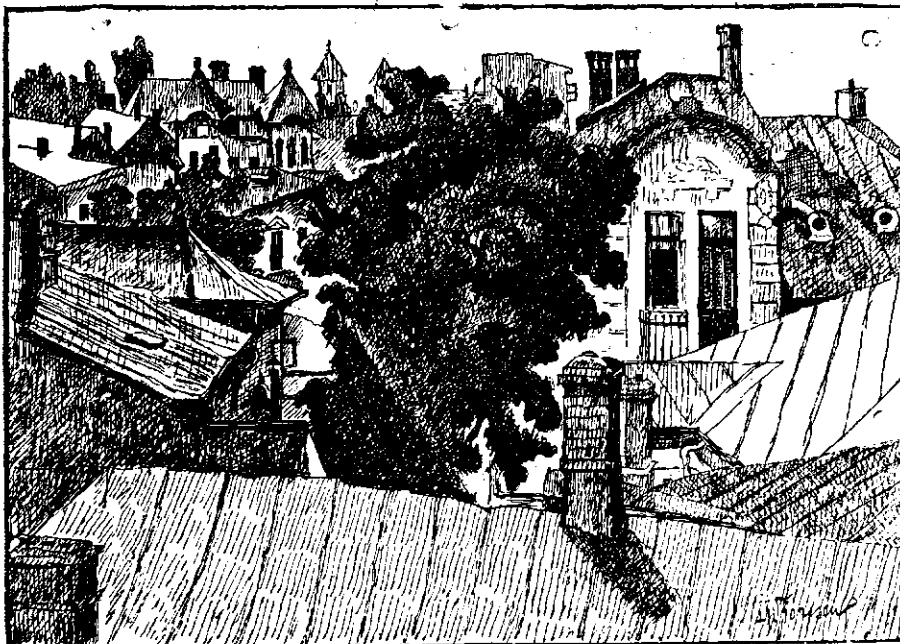
„Maitre d'hotel"-ul, hainele dela vestiar, înfiorarea instinctivă la gândul urmezelei de afară, ultima privire în sală, jaz-ul peste care usa canionată pusese surdina: câteva trepte, strada....

Începuse să plouă. Halourii dansante își tremurau străvezii multicolor în jurul becurilor de gaz, Max deschisese portiera automobilului. Dar simplu, fără nici o explicație și iarăși băețel. Mado îi întinse mâna.

— „Noapte bună.

— „Dar..

„Mă doare puțin capul. Vreau să mă mișc un pic.

L. VIORESCU : PEISAJ BUCUREȘTEAN

— Mado dar nu te gândești : pe jos la ora asta până la Etoile ?

— „Da e o cursă : Boulevard Voltaire. Rue de la Perouse. Dar voi lua un taxi. Fedia vrei să vii cu mine, avem același drum mi se pare până la Chatelet.

Pentru prima oară Max simțise că automobilul îi era o povară. O povară ? Dar ce-l importa ? Fără îndoială nimic. Și totuși... rămăsese nemișcat urmărindu-le cu privirea siluetele îndepărtându-se spre Place de la Republique. Cu un gest brusc Max stinsese farurile și motorul luase cheile și fără să-și dea seama de ce făcea, cedând unei nevoi mai tari ca el însuși plecase în urma lor. Mergeau încet, fără să își spună un cuvânt.

Pășii lor răsunau departe pe strada strălucită de ploaia ce de o clipă după ce încercase iar să se sloboadă năvalnic se oprise.

Place de la Republique ezitaseră un moment apoi luaseră Rue du Temple. Coborau spre chei. Ceata din ce în ce mai rece estompa aconerșurile, alunecând dealungul fațadelor cenușii, tot mai jos, tot mai jos. Mergeau încet, atât de încet, într-o tăcere care la început îi exasperase, pe care le era imposibil să o rupă, cu care apoi se familiarizaseră : era un covor moale pe care gândurile lor atât de noi se rostogoleau vijelios dar fără șmoton. Rue Rambuteau, Boulevard de Sebastopol. Începuse iar să burzeze. Traversaseră cu atelap egal Rue Rivoli nesfârșită și obsedant de dreaptă și fără să se onrească Place du Chatelet printre taxiurile ale căror șoferi deschideau portierele invitând pe eleganții întârziată.

Erau pe chei. În ceata care onrea ca o invisibilă barieră șmotonul întârziat al bulevardelor, lăsând să se auză șopotul apei, se contura în dimensiuni de legendă cu cadranul luminos Turnul Orologiului veghând insula Palatului de Justiție. Câțiva pași dealungul pararetilui și deodată se opriră. Max simțise inima bătăndu-i cu putere. Sub lumina validă a unui felinar, la capătul podului stau unul în fața altuia ca doi copii ai străzei, privindu-se în tăcere. Fără să spună un cuvânt, Mado ridicase spre el ochii ei limpezi, nemăsurat de mari apropiându-se de el. Fără a spune un cuvânt Fedia îi luase delicat capul între mâini, căpușorul acela de copil pe care i se părea și

că îl vede pentru întâia oară. Și ușor, în timp ce brațele îi alunecaseră peste umeri, împletindu-se în jurul trupului ce se dizolva în îmbrățișarea lor, roșul palid al buzelor lui arse de răsuflarea ei ferbinte, întâlnise roșul aproape violet al buzelor ei moi și fragede ce nu cunoscuseră niciodată gustul seargăd al Guerlain-ului.

Era un an de atunci.

Fără îndoială la scena aceasta involuntar făcuse aluzie Fedia.

Deci diversivuna încercată, diversivuna asupra silutei moderne fusese zadarnică. Fiecare cuvânt, fiecare frază, fără să își dea seama îl aduceau în același punct. Și Fedia simți o enervare surdă începând să elocotească în adâncul simțirii sale, enervare vizibilă la un om care nu se enerva niciodată, de un calm aproape înfricoșător. Și tenace, voind să înfrângă orice distracțiune, reluă :

— „Dealtfel..

Dar își perduse firul. Cândurile i se rotiră într'un vârtej.

Făcu o sforțare penibilă pentru a-și regăsi cu orice preț drumul în văltoarea aceasta.

— Verbeam despre... da... despre modă. Moda... ei bine sunt ridicoli acei cari se revoltă în contra modei, după cum au perfectă dreptate acci ce afirmă că moda este despotică. Într'adevăr moda este ceva... în afară de noi, este ceva firesc care evoluiază paralel și după aceleași legi ca și viața noastră socială, ca și literatura. Pentru a înălțura paradoxul său, îți voi îmbrăca raționamentul meu în forma unui silogism.

Evoluția socială e paralelă cu cea literară.

Evoluția literară e paralelă cu aceea a modei.

Evoluția socială e paralelă cu aceea a modei.

Prima premiză este indocobște cunoscută și recunoscută. Rămâne de dovedit cea de a doua și este tot ce poate fi mai ușor.

Reamintește-ți : 1830, romantismul cu pasiunea pentru Orient — și Orientul romanticilor începuse cu Spania : Contes d'Espagne et d'Italie și iată crinolina, costumul național spaniol încetățenit în Rue de la Paix ; romantismul cu gândurile cele mai simple deformate de zorzoanele celor mai neînchipuite metafore iată limbajul corect al femeilor în

grozele cărora nu puteai găsi niciodată adevărul. A treia Republică: răsfoește Femina din 1900—1905. Rochii ample, stoffe groase ce abia îngăduiau ochiului să bănuie liniile corpului, ce sugerau numai. Intr'adevăr e epoca simbolismului: „suggerer voila le rêve”. Tratatul dela Versailles: liniște desăvârșită după vârcămul infernal. Dibuiți deci extravagante: expresionism dadaism: în politică Lenin și Trozki, în literatură Tzara, Souppault, în teatru bocteau și în modă rochii când mai lungi, când mai scurte, rochii drapate invresamblabil pe un șold sau cu trenă pe un singur picior. În sfârșit reacțiunea, revenirea la simplitate, la normal: Mussolini în politică, J. J. Bernard și Geraldty în teatru și rochiile drepte, simple, practice în „Femina”, rochii în perfectă armonie cu femeia de azi activă, neavând nimic de ascuns...

Se opri.

Ajunseser iar la portretul lui Madu. Așa dar era inutil.

Se așeză greoi în fața mesei de scris.

Tăcere.

— „Max... Max, astă-seară... o s'o vezi, nu-i așa?”

Un gest de năsfârșită și subită oboeală: umerii lui Max abia schițară o îndoială ce putea deja fi o certitudine.

— „Mereu aceiași!” murmură Fedia mai mult pentru el însuși.

Max tresări și îl privi lung. Așa dar știa, știa și totuși...

Fără să vrea privirea lui căută ușa și i se pără că din clipa în care intrase pe ușa aceea, și până acum se scursese neînchipuit de multă vreme. Credea... se așteptase ca totul să se petreacă altfel, ca Fedia să reacționeze violent, ca în trebărilor lui, poate neavenite să le opună nu tăcerea, aceia nedefinită, ci frazele cel puțin tăioase, pe care își da seama că le-ar fi meritat. Dimpotrivă, Fedia îl privea calm, iarăși calm și blând. Max se simți umilit. Ar fi vrut să vorbească, să spună ceva, i se pără în clip aceea că ar avea atâtea lucruri de spus, prima vorbă i se urcă pe buze dar... simți deodată că deacum totul e atât de inutil. Se sculă gânditor și cu gesturi încete își luă paltonul, pălăria și mănușile. Încă un moment de nehotărâre, de tăcere apăsătoare. Fedia îi întinse mâna pe care Max o luă cu un gest net. Privirile lor se întâlniră pline de compătimire reciprocă.

Ușa descrise două sferturi de cerc suprapuse pe centrul sonore.

Fedia strânse mecanic, desemnurile împrăștiate pe masa de lucru, simțind un fel de sfârșeală, un fel de greață — fizică sau morală? nu ar fi putut-o spune — urcându-i în gât, în timp ce Max cu gulerul ridicat, înfiorat de umezeala ce-i pătrundea în suflet se grăbea fără nici o țință pe sub halourile dansante pierzându-se în mulțimea îndoelnică a bulevardului Saint-Michel.

MENTIUNI CRITICE

E. LOVINESCU: Istoria literaturii române contemporane. I. Evoluția ideologiei literare. ed. „Ancora Benvenisti” 1926.

Întreprinderea d-lui E. Lovinescu, a cărui istorie a literaturii române contemporane, proclată în 6 volume, ne-a și dat până astăzi primele două, — merită o întâmpinare excepțională. Nu numai pentru valoroasele însușiri a căror considerare o vom urmări în decursul acestei cronici, dar și pentru semnificația ei, pentru problema nevralgică — am zice — a culturii noastre, pe care o atinge într'un mod simțitor. Nu ne putem plânge de o prea mare și mai ales generală cultură națională. Tot ceace se încearcă astăzi, fie prin inițiative locale multiplicare, precum atele harnice și stăruitoare atence de felurite feluri, fie prin inițiative de stat, ca, acea ultimă împărțire, pe regiuni culturale a României, reprezintă mai puțin adevărata hartă spirituală cât idealul — și acesta, dacă nu mai ales acesta, național — al viitoarei Dacie luminate. „Să cucerim ce-avem de cucerit” al regretatului Iosif redevine actual și dacă toată această mobilizare n'o semăna prea mult — ca spirit — cu cele războinice, s'ar putea întâmpla ca viitoarea înmormântare — e numai o imagină — a cutărui autor de înmuri culturale să nu fie oprită — cum a fost a lui Iosif — de a defila pe calea Victoriei, ca o mustrare pentru ingrătitudinea colectivă.

Însă pentru aceasta, destelenirea sufletelor trebuie să se facă sistematic. Eptuștasmul acesta, atât particular cât și de stat, din starea, oarecum, de vapori de astăzi, trebuie să lichefieză. Norii plutitori în văzduh să coboare cât mai aproape de pământ. În locul unei verbozități prea de spumă să se instiue în început de adevărată cultură. A părăsi formulele prea vagi — comode întrucât sunt de suprafată, dar tocmai pentru aceasta de o dubioasă fertilizare — oricât entușiasm și patos ar suplini adevărata, substanțială și alimentară sevă — este una din cerințele elementare ale acestei renașteri. Să nu se creadă că pledăm pentru o enciclopedizare a masselor. Și mai ales dintr'odată. Cât ne gândim la cerințele de astăzi ale noilor cohorte de apostoli, al căror cuvânt trebuie să reprezinte și convingeri adânci și strictă știință. Cu alte cuvinte, paralel cu luminarea masselor să nu se uite și aceea a luminătorilor. Lămpi deci, cât mai perfecționate aparate de cultură și critică — cu care să se coboare în întunericul de astăzi al poporului — acești temerari scafandri ai marelui, în care zac bogățiile de viitor ale neamului. Sau mai pe scurt: ofensiva culturală ce se proiectează să se dea pe toate fronturile și în orice caz să nu se neglijeze cea aripă dela care ne-am putea aștepta la o învălire.

Pentru că — deși aceste cuvinte ce par oarecum prea în marginea lucrării d-lui Lovinescu, sunt totuși de ea sugerate și vin ca o ilustrare a rostului istoriilor literare — în opera de verificare spirituală care trebuie să meargă cel

puțin cu un pas înaintea marelui val de cucerire a masselor, statul cultural nu trebuie să uite nici edițiile de autori clasici întru întâiu, nici monografiile, nici istoriile literare această treime, una și de o ființă, fără de care nu se poate concepe literatură națională, axa de reazăm a oricărui temeinic culturii.

Evoluția ideologiei literare, întâiul volum din proiectata istorie a literaturii d-lui E. Lovinescu pune problema, în toată acuitatea ei.

E. LOVINESCU

Eu ne oferă în chip de vastă sinteză a curentelor literare ce s'au încrucișat de un sfert de veac încoace, imaginea acestui trecut nu prea depărtat, cu eroismul lui, cu greșelile lui și mai ales cu lecțiile lui. O istorie literară nu este desigur un tratat de terapeutică în ale literaturii. Ea nu este un codice de rețete pentru sănătatea sufletească a neamului. Însă, o iconă critică a trecutului, o prețuire sistematică în lumina adevărului, face mai mult pentru ziua de mâine de cât oricâte sfaturi, manifeste și programe. Pentrucă acestea pornesc dintr'o cugetare preconcepțută și pot să dea greș ca tot atâtea din gândurile oamenilor, în vreme ce o istorie literară este o arhivă de documente care au primit sigiliul timpului, un muzeu recapitulativ în care pătra, lemurul și chiar și monstrul au un numai un număr de inventar dar și un suflet. Moartea e cel mai expresiv tipar al timpului, deci al vieții.

„Oh, que le mort nous fait voir que la vie c'est de l'histoire”, e dacă nu mă înșel un aforism, din jurnalul fraților Goncourt, care ar putea servi de epigraf prezentei lucrări a d-lui Lovinescu.

Și într'adevăr — grație calităților de sinteză dar și de portretist pe care d. E. Lovinescu le utilizează în alcătuirea acestei opere — etalarea „la nud” a acestor recent istorice timpuri, alcătuește un instructiv și pitoresc muzeu de istorie

literară. Dar să procedăm întru căva metodic. Istoricul ideologiei literare a ultimului păttrar de veac, se deschide — și poate că nu strică să repetăm cât de luminoasă este distribuția materialului și cât de sistematic planul lucrării d-lui Lovinescu — cu constatarea că ideologia semănătoristă, al cărei primat ajunsese prin 1906 să aibă serioase ramificații periodice în toată țara nu este altceva decât, la o presiune ridicată și iluminată de prodigioase calități ale animatorului lorga, vechea ideologie eminesciană, cu ascendența: Kogălniceanu, Russo ale cărei postulate: solidarismul național și exaltarea păturii rurale, se întâlnesc în aproape toate segmentele acestui larg curent ideologic. Poporanismul de mai târziu, al „Vieții Românești” și care nu făcea de cât să reia și să adapteze la temperatura estetică a epocii 1906, vechiul crez al „Evenimentului literar”, sau renegarea lui Titu Maiorescu când după disocierea esteticului de etnic, de pe vremea „Direcției noi” (oricât de anemice ar fi fost atâtea din mostrele antologiei de pe vremea lui), ajunge la justificarea poeziei naționaliste a d-lui Oct. Goga, sau convertirea de mai târziu a d-lui Mihail Dragomirescu care, terorizat o viață întreagă de umbra apostolică a d-lui Iorga a sfârșit prin a i se substitui (schimbare la față, între altele, pe tema lui „Manasse”, extrem de amuzantă și căreia d. Lovinescu îi acordă din cea mai prețioasă sodă caustică), ostilitatea permanentă a d-lui Mehedinți, a cărui „primăvară literară” sgonia din grădina poeziei „florile răului” ale lui Baudelaire și care repudiind trandafirul „Marechal Niel” pentru autohtonă noastră rujă sălbatecă, nu făcea decât să parodieze între altele cele scrise de Emil Gârleanu care, semănătorist cu anticipație, de pe vremea „Arhivei” dela Iași, solicita în „Făt-Frumos” pe 1904, inspirația dela „florile zarzărului” înaintea celor de portocal. Toate aceste variațiuni stilistice pe o aceeași temă nu sunt de cât ilustrarea elocventă a acelei obsesii etnice care a stăpânit începuturile veacului al XX, și grație căreia o bună parte din literatură a abdicat dela autonomia artei, care se conduce de alte legi de cât imperativele naționale.

Toată această diagramă a ideologiei semănătoriste se bucură în lucrarea d-lui Lovinescu de o reconstituire aplicată și minuțioasă în care istoricul e triplu de gânditor și de literat. Iată pentru ce aminteam mai sus de muzeu. Interesanta colecție a d-lui Lovinescu nu disprețuiește nici bôdul epigramatic, nici eticheta portretistică. Reconstituirea acestei prime ideologii literare a cărei diversă și multiplă ramificație suntem de parte de a o fi sugerat cât de vag, se termină cu desbaterca, în treacăt a „specificului național”, cheag al tradiționalismului, reapărut nu de mult în argumentarea d-lui M. Ralea. Dacă, după cum remarcă și d. Lovinescu, afirmațiunea d-lui Ralea, plecând dela un text din Gide, nu are nici o intenție programatică ci numai o valoare de constatare, nu-i mai puțin adevărat că o bună majoritate, și astăzi, neglijează textul lui Gide, în întregimea lui, că sacrifică a lică tocmai acea parte de o egală importanță cu prima, și fără de care esența aforismului suferă: „operele cele mai umane, acelea care păstrează un interes mai general sunt și cele mai particulare, sunt acelea în care se manifestă cât mai special geniul unei rase prin intermediul geniului unui individ. Căci trebuie în cele

din urmă, să se înțeleagă că acești trei termeni se suprapun și că nici o operă de artă n'are semnificație universală, dacă n'are întâi una națională; și că n'are una națională dacă n'are o semnificație individuală”. Subliniere care ne aparține, dar care cu toată aparența unei ierarhii regresive, se poate distinge cum zidește pe temelia semnificației individuale, și care nu-i altceva decât o metaforă pentru autonomia operei de artă, peste care se suprapun, deci se subordonează, celelalte două. (Arhitectura se împacă cu improprietațile, aparente, de logică).

Dar pentru că am amintit de tradiționalism, a cărui prezență este așa de la tot pasul în lucrarea critică a d-lui Lovinescu — și pentru că substratul etnic al literaturilor — nu numai a noastră — este de o tiranie foarte accentuată, cred că n'am putea încheia mai bine referatul întâiei părți a evoluției ideologiei literare de cât cu cuvintele lui Baldensperger în marginea legendei lui Anteu în luptă cu Hercule și primind dela contactul cu pământul, noi energii, fabulă invocată de altfel și pe platurile noastre. Fără să conteste existența unei quasi religii a solidarității etnice în timp și fără să tăgăduiască lecțiile pe care trecutul — această necropolă unde fiecare vine să-și viziteze morții, le poate oferi posterității, Baldensperger remarcă foarte ingenios și de sigur foarte pe drept că: fabula nu ne spune că Anteu a socotit că va putea să-și combată adversarul stând cu picioarele înfipte în glia tuleră.”

Și în felul acesta trecem către a doua parte a studiului d-lui Lovinescu, la modernismul care caracterizează literatura de astăzi și care a avut să lupte și să se strecoare printre toate obstacolele vechii ideologii semănătoriste.

Sectarismul vechii ideologii literare practică fabula lui Anteu, mai mult sau mai puțin în spiritul restricțiunii lui Baldensperger.

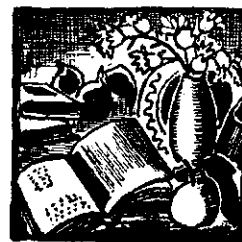
În fața acestor atitudini ostile și ca un reflex al acelei legi de sincronizare cu literaturile universale, pe care d. Lovinescu o pune la baza întregii civilizații, de altfel, se statornicește curentul literaturii moderniste, designate sub titlatura sintetică de „symbolism” și ale cărei începuturi d. Lovinescu le pune pe seama „Forței morale” (1901) a lui Macedonski, a „Liniei drepte” (1904) a d. Arghezi și mai ales a „Vieții Noi” (1905) a d-lui Ovid Densusianu. Deși justă în limitele ei mari poate că reconstituirea ideologiei moderniste ar fi voit amintite și numele unui Ștefan Petică și Iuliu Săvescu care cu toate inegalitățile și vestigiile fie eminesciene, fie altorii, pur semănătoriste, nu sunt mai puțin reprezentativi pentru acel spirit nou care se sbătea să iasă la lumină în poezia lor. Să nu ne gândim la acel studiu al lui Petică, publicat în „Făt-Frumos” cu puțin înainte de moartea lui și în care concesiunile pentru semănătorism sunt foarte explicabile. Nici să ne amintim de atâtea poezii sub-mediocre ale lui Iuliu Săvescu.

Dar să ne amintim, că în acești doi mucenici ai boemei spirituale, toți poezii întâiei generații simboliste și-au văzut „frații” și că dacă Petică se extazia de Wittman Săvescu tradusesse încă din 1895 „Corbul” lui Edgar Poë care oricât de imperfect ar fi, e incomparabil mai presus de traducerea din Baudelaire „Don Juan în infern” a lui Pogor, în „Convorbiri literare”. Că deci poate fi socotit ca o dată, că amândoi erau macedonskiști cu spirit, și că poezia lor este im-

pregnată de atâtea din caracterele poeziei noi. Dar à propos de poezie nouă. Dacă în studiul său cu acest titlu, d. Lovinescu, era mult mai aproape de adevăr când socotea diversele aspecte, în afară de symbolism, tot poezie nouă, de astădată se pare că d-sa simplifică. Pentru că modernismul acesta nu e numai symbolism fără să mai spunem că și'n accepția symbolismului, în care nu admite, ca estetica „Vieții Noi” energetismul lui Verbaeren d. p., — ni se pare inexact. O hartă a modernismului nu poate lăsa deoparte nici pe Petică, nici pe Săvescu, nici pe Macedonski — căruia d. Lovinescu se pare să nu-i acorde o adevărată importanță — după cum nu poate fi neglijați contribuția neasemuit de prețioasă a lui Dimitrie Anghel. Traducătorul, atâtor simbolisti francezi dar mai ales subutul artist care a fost Anghel, a făcut, grație talentului său întru totul modern, și fără ideologie, foarte mult pentru izbânda modernismului. Și aceasta în virtutea „acelui punct de plecare poetic mai expresiv de cât orice ideologie” despre care aminteste d. Lovinescu când vorbește de „Agatele negre” ale d-lui Arghezi. Însă oricâte rezerve de ordin secundar ar fi de formulat, ele pălesc definitiv în fața marelui oper de abilitare a poeziei simboliste, într'un sens a modernismului pe care o întreprinde d. Lovinescu în a doua parte a studiului său. Este un act de înaltă justețe și care vine la timpul ei. Nu e locul să dezvoltăm atâtea sugestii pe care ni le trezește această a doua ipostază a ideologiei literare contemporane.

Vom sublinia însă în treacăt, paginile de justă prețuire a mișcării dela „Viața Nouă” a d-lui Ovid Densusianu, care a întreținut „într'un strâmt cerc universitar” zice d. Lovinescu, cultul poeziei simboliste franceze. Nu știu dacă e o impresie prea personală, dar socotesc că acest strâmt cerc universitar a fost în realitate cu mult mai mare. Căci mai mult de cât „Viața Nouă”, cursurile profesorului Densusianu care a inițiat în poezie simbolistă serii întregi de viitori profesori secundari, a câștigat pentru modernism aderenți pe cari canoanele d-lui Dragomirescu, nu-i puteau satisface. Și pentru că trebuie să sfârșim, să notăm numai în legătură cu opiniunea d-lui Lovinescu că „symbolismul a fost depășit—deoarece fenomen de sincronism e tranzitoriu” — cronica lui Thibaudet, exegetul lui Mallarmé după care Valéry, Gide și Claudel gloriile retardatate ce dețin dimpreună cu Proust actualitatea spirituală în Franța, sunt simbolisti. Notăm numai, fără să putem da dezvoltările de rigoare, după cum nu putem insista nici asupra atâtor din problemele variate și generatoare, pe care le pune studiul d-lui Lovinescu, dar asupra cărora vom avea prilejul să revenim în cronica despre volumul II, când vom putea insista mai pe indelete pentru marile merite ale acestei prețioase istorii a literaturii contemporane.

PERPESCIJUS

Cronica muzicală

CELE DOUA SIMFONICE DIN URMA; DIRIJORI: MIHAIL JORA ȘI ION PERLEA

Din nou bagheta concertelor de Joi seara a fost trecută în mâna viguroasă a lui **Mihail Jora**, și anume Joi 3 Februarie. Dirigentul nostru a ținut să-și alcătuiască partea precumpăni-oare a programului, din lucrările a două figuri impresionante ale romantismului german: Schumann și Brahms, ambii din aceeași familie spirituală, în care tronează geniul neastâmpărului epocii, Robert Schumann.

Nu e vorba, indiscreția cercetării moderne și inclinarea către anecdotic și senzațional, descoperă în această familie nu numai ideale legături spirituale, ci și altele de natură delictuoasă, adulterină, vizând relațiunile dintre Clara Schumann, soția lui Robert și Johannes Brahms. Acel Brahms pentru care Schumann scrisese în „Zeitschrift für Musik“ acel revelator articol „Neue Bahnen“, și pentru care a făcut acea vie propagandă, prin grai și scris, numindu-l „Acesta este acel ce trebuia să vie“.

Jora și-a deschis concertul său de Joi seara cu cea mai autentică producție simfonică a romantismului schumanian, cu simfonia I, în si bemol major. În care și nedeșăvârșirea sa tehnic orchestrală, și acel suflu sonor din lumea clavierului, acea fluturare de aburi primăvăratice, fac din această lucrare de poezie sonoră „născută'n ceas de foc“, una din cele mai caracteristice pentru opera lui Schumann. Nu am putea stabili întrucât simfonia aceasta a fost pătrunsă de restrânsul public de Joi seara. Fapt este însă că Jora a fost foarte aplaudat pentru execuția ei. Drept vorbind, nu fără motiv. Deși lucrarea apare la prima impresie, ca descusută și în această rezidă încă una din caracteristicile romantismului, tendința de sdruincinare a formelor consfințire, interpretarea lui Jora a izbutit să țină spiritele încordate, transportându-le în atmosfera de „impulsivități de primăvară care năvălește în om până la adânci bătrânețe și'n fiecare an din nou“.

Din Brahms cel învinovățit astăzi de relațiuni ilicite cu soția înaintașului și binefăcătorului său, programul conținea „variațiunile pe o temă de Haydn“, în care este utilizat procedeul arhaizant, (utilizat, de altfel, și de Mendelssohn) de a prelucra și varia coralul: În compoziția lui Brahms, care de fapt, este prima lucrare simfonică a sa, coralul variat este așa zisul „coral al sfântului Antoniu“, cuprins într-un „Divertimento“ pentru instrument de suflat, op. 56 (B-dur), al lui Haydn. Este, așa dar, prima operă simfonică a lui Brahms, cum simfonia de care vorbirăm, este prima a lui Schumann. Câtă conștiință a dificultăților de a scrie simfonie, după Beethoven, se vedește adeseaori în apera lui Brahms, care nu odată să plânga că „nu e glumă“ să lucrezi la o simfonie „când auzi în urmă-ți cum pășește un gigant“. Totuși, „variațiunile pe o temă de Haydn“, sunt printre cele mai pline de efect din lucrările lui Brahms printre cele mai cizelate și de efect. Păcat că arta aceasta de tratare a temelor până la disolvare, păstrând totuși lumea ideilor în care se conturează sonor temele, artă specific brahmsiană, nu a fost îndeajuns prețuită de public. Poate nici n'a fost destul cuprinsă. Nici interpretarea nu a slujit și ajutat, pe cât ar fi putut-o face cuprinderea piesei. Ne gândim la neuita-

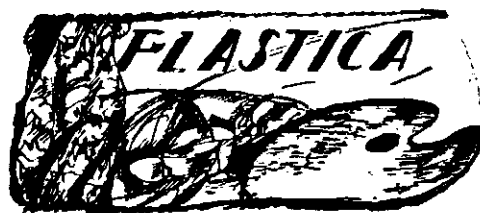
tele interpretări ale lui Brahms datorite lui Max Fiedler, prieten bun al lui Nikisch, congenial ca și el, cu nemuritorul din Hamburg.

Intre cele două piese de romantism germanic, amintite aci, Jora a înscris în programul său „Suita în stil românesc“ de M. Andricu. Asupra lucrării ne-am oprit cu alt prilej, dar ca nici când ca nu ne-a apărut tărăgănată, fără vlagă și spirit, Jora are drept la recunoștința autorului și a noastră că nu precupește silințele pentru impunerea lucrărilor românești.

Duzina concertelor simfonice populare se încheie cu apariția unei noi ambiții dirigențiale, care nu e deloc „de duzină“. Nu este prematur să constatăm la **Ion Perlea**, noul dirijor de care vorbim, unele calități care îi dau dreptul să nutrească cele mai bune nădejdi. În primul rând va să admirăm stăpânirea partiturii. Toate piesele pe care le-a dirijat Perlea îi sunt atât de aproape, și le-a însușit atât de bine, în cât nici nu mai recunoaștem în tânărul dirigent, pe inimosul creator și dirijor al propriilor „Fragmente simfonice“ de acum câțiva ani. Graba stingheritoare a gesturilor, trepidățiunile vexatorii ale ochelariilor în călărirea nasului și străpungerea partiturii cu toată puterea vizuală, care a dat prilej atunci unei spirituale diatribe din partea prietenului Maximilian Costin, toate aceste nesiguranțe și stângăcii au dispărut. În locul lor: cunoașterea serioasă a partiturii, pe dinafară aproape, prestanță în ținută contact constant cu realitatea sonoră produsă de orchestră, gesturi cumpănite și cu rost, Calități care ar indica pe Perlea, după câte l-am văzut conducând în acest prim concert, ca un adevărat dirijor „tempo giusto“, dacă tocmai în privința timpilor nu ar fi de imputat lui Perlea o oarecare incetincală. Nu este vorba, nici contrastele dinamice nu sunt descoperite noului dirijor în puterea lor expresivă și în efectele și succesele ce pot șuscita în public. Asupra programului său bogat și interesant nu este de făcut un cuvânt, și unul bun, Perlea a întocmit un program foarte atrăgător și, s'o spunem, destul de pretențios.

Credem că odată primit, așa cum a fost primit, de entusiastul auditor de Duminică, Perlea nu ne va răpi prilejul ca să ne oprim mai larg asupra dirigenției pe care o poate realiza solida sa muzicalitate. Să nu se uite că mai mare de cât succesul public obținut Duminică trecută, este succesul obținut de Perlea prin dobândirea premiului Enescu de estimp. Ii dorim un asemenea trainic și definitiv succes și în noua sa hipotază muzicală, aceea de șef de orchestră.

GEORGE DIACU

EXPOZIȚIILE: D. GHIATA, — LEON BIJU

Intre pânzele lui Ghiată ochiul meu se lasă călător pe armoniile de brunauri-cenușii.

Zi de iarnă domoală, investimântată în haină cernită și dureros de simplă.

În atmosfera aceasta quasi funerară omul nu se încumetă să pășească de cât arare ori — timid, zgribulit, aproape inexistent.

Paserea, pe care ne place s'o bănuim pitulată în tufele uscate de scaieți, în scorburile înghețate ale sălcilor stinghere, ori în podul șandramalelor negre și triste — nu îndrăznește să-și cirească chemarea, jalea sau dorul.

Fluierul ei puțintel, s'ar pierde, vătuit, în imensitatea dezolantă a câmpului, în hruba ulițelor moarte.

În interioare, aceeași jale cenușie.

Mortul a fost pornit—casa e singură și lucrurile din odaie au amuțit în semi întineric și în resemnată desnădejde.

Uncori omul e surprins de aproape.

Și atunci el ne cutremură.

Are în ochi, în boțitura măscii în toată atitudinea lui, nu știu ce lugubră încremenire.

Parcă ar fi în așteptarea unui cataclism inevitabil și înfricoșător.

GHIATA e un pictor pesimist.

Deacea vopsea lui nu cântă.

Ci plânge.

Plâns surd, aproape icnit — sfâșietor prin monotonia și reținerea lui aspră.

Pictura nu e arta de a „colora“.

Și, mai ales, nu e arta de a colora — (după cum cred o seamă de amatori stăfidiți și cronicari, botezați ca atari, în atelierul d-lui Verona) — cât mai var'it, mai vesel, mai chiuitor.

Deși — (ah! realitate răstălmăcitoare de teorii) — deși de vre-o câte-va decenii asistăm, ulniți, la succesele „necotesitate“ ale atâtor colorști cari, în faptă, nu sunt de cât vomitori polichromali, a căror vopsea nu are nici o corespondență cu tremurarea lor intim sufletească.

Culoarea nu e scop.

E mijloc.

Și e în funcție de ceiace vrei să exprimi.

Iată pentru ce e, îndeobște, cumplită rătăcire să ceri dela pictor altă culoare, decât aceea prin care duhul lui ține să se spovedească.

Iată pentru ce culoarea lui Ghiată mă stăpânește, cu toate că nu mă alintă și nici nu mi-o simt prietenă.

Dar e în ea un acord deslușit, o rezonanță intimă, care traduce fără abilitate, fără emfază, stări de suflet bine definite, riguros personale și, prin aceasta, adânc obsedante.

D. GHIATA e o forță artistică în necentenită și viguroasă ascensiune...

LEON BIJU este unul din cei mai înzestrați artiști din generația noastră.

Aș fi spus: cel mai înzestrat, dacă nu mi-ar fi fost teamă să jiguesc susceptibili.

ADUNAREA GENERALĂ A SOCIETĂȚII SCRITORILOR ROMANI

litatea atâtor „maestri” cu reputația călătită la forța competițiilor universitare cu morgă aristocratică și proletară morfoleală estetică — dar, mai vărtos, dacă n'aș fi fost cuprins de îngrijorarea că, prin superlativul meu, aș încărea de glorie nemeritată bandă de cămătari-negujitori, cari, de aproape un sfert de secol, trăiesc cu nerușinată satisfacție din sângele generos al acestui nefericit artist.

După Lukian, Biju reprezintă al doilea caz tragic, în care societatea noastră și-a evidențiat — prin nepăsare și insensibilitatea ei — o cutremurătoare subrezenie spirituală.

În impresionanta expoziție de astăzi — (dacă nu ne înșelăm: prima pe care a izbutit să și-o organizeze în răsăritul unei întregi vieți de muncă) — LEON BIJU ne arată abea o neînsemnată parte din totalul activității lui artistice.

Dar ea consacră definitiv un talent de rasă — și izbește cu grea muștrare pe toți acei cari, neînțelegând excepționalele calități ale acestui suflet de poet, l-au lăsat atât amar de vrente să se istovească în vâlmășagul brutal al existenței, pentru care ființa lui de copil visător s'a aflat neconținut dezarmată.

N'aș putea spune hotărât pentru ce, dar am avut întotdeauna sentimentul că artistul acesta trebuia să se nască pe alte tărâmuri mai senine, și în altă epocă, mai puțin șarlatan-practică de cât a noastră.

Din pânzele lui BIJU se degajează, u-neori, o delicată mireasmă de castelană, o suavitate de crisantemă, o grație cavalească, o melodie cu vers delicat și ușor pătimas, de serenadă mediteraniană.

Dar — curios!

Toată această poesie discretă și tandră toată această atmosferă aromată de erotismul medieval, tot acel fermecător „altă dată” — nu se desprinde din chiar motivele lui BIJU, cari sunt, îndeobște, fragmente, adeseori vulgare de realitate, ci din culorile lui, cari au, pentru mine, ceva din savoearea tristă a unor petale de trandafir, păstrate, cu iubitoare și sfântă grijă, în cartea de căpătâi a unei carmelite prizoniere.

Artă lui BIJU este arta unui suflet delicat, care știe să te fure și să te poarte prin câmpiile crepusculare ale suvenirului...

N. N. TONITZA

CERCUL „SBURATORUL”

În ședința dela 6 Februarie, d. E. Lovinescu a citit articole critice, d. G. Brăescu două nuvele, d-na Hortensia Papadat Bengescu un fragment de roman, și d-na Sarina Cassavan Pas din piesa sa „Calvarul”.

Versuri a recitat d. P. Strihan.

Asistă d-na și d. E. Lovinescu d-na și d. Ramiro Ortiz, d-na și d. P. Sturza, d-na și d. G. Cantunari, d-nele Cella Iahovary, Riri Gibory, E. Radian, d-rele B. Delavrancea, M. Nicolau, și d-nii Pompiliu Constantinescu, G. Nichita, I. Valerian, G. Călinescu, D. N. Teodorescu, etc.

SCRITORII

Zilele acestea apare noul volum de poezii al d-lui G. Nichita.

Adunarea generală anuală a S. S. R. s'a ținut, Duminică, 6 Februarie, în aula Fundației Universitare Carol I, la ora 5 p. m.

Prezidează d. Liviu Rebreanu, președinte, asistat de d. Perpessicius, pentru secretar.

Asistă: Corneliu Moldovanu, Vasile Savel, Radu Rosetti, Ion Pillat, N. Pora, V. Demetrius, Carol Ardeleanu, G. Gregorian, Mircea Rădulescu, Adrian Maniu, V. Voiculescu, G. Stratulat, I. Marin Sadoveanu, Camil Petrescu, Mihăileanu-Stempo, G. Măciucescu, G. Talaz, D. Nanu, Scarlat Struțeanu, C. Nestor, Al. Bogdan, etc.

După ce se dă citire proceselor verbale ale trecutelor adunări generale, președintele citește darea de seamă a activității comitetului pe anul 1926.

Se trec în revistă diversele acțiuni ale comitetului pentru consolidarea societății și se amintesc bunăvoințele care au ajutat nevoile obștei scriitoricești.

Cuvinte de laudă se aduc, între altele, fostului ministru de arte, d. Lapedatu, care, cu prilejul inaugurării căminului dela Sâmbăta de sus, a donat S. S. R-ului, 200.000 lei în efecte. Vechiul proiect al Consiliului Literelor, se studiază din nou la ministerul artelor, unde secretarul general, scriitorul Nichifor Crainic, se gândește la alcătuirea unei legi a cărții și a librărilor.

Se aduce la cunoștința adunării că subvenția înfimă de lei 3000 pe care o da societății ministerul instrucțiunii, a fost sporită la 30.000 lei, anual; că ministerul Sănătății după decedarea lui G. Măzrescu, n'a mai acordat societății subvenția prevăzută în buget, dar că d. ministru I. Lupaș a promis pentru anul în curs suma de 50.000 lei.

Improprietățile urbane a scriitorilor, circa 40—50, urmează să se îndeplinească, în curând.

După noul regulament al căilor ferate, întocmit de d. general G. Văleanu, scriitorii au obținut cam 60 permise individuale.

Pentru „Casa scriitorilor”, inițiativa d-lui Petre Cătaru a dat o primă serie de chipuri ale scriitorilor, Societatea fiind de pe acum garantată cu un venit de circa 300.00 lei în efecte de valoare.

S. S. R-ul a participat la solemnitățile pentru Coșbuc, Chendi, Vlahuță, Traian Demetrescu, Luchian ca și la recepția scriitorilor străini, Rabindranath Tagore și Claude Farrère.

S. S. R-ul a înregistrat în 1926 pierderea colegilor: Igena Floru și Leon Donici.

La capitolul pensii se adaugă 2000 lei lunar pentru văduva marelui poet Coșbuc.

S'a primit primul legat pentru societate, în valoare de 50.000 lei, lăsat de profesorul Martinescu, dela „Sf. Sava”, a cărui memorie se va perpetua, denuindu-se una din sălile viitorului ședin al Societății, cu numele generosului donator.

Chestiunea sediului preocupă în de aproape pe comitet, care nădăjduiește într-o fericită și apropiată soluționare. Tratatulele sunt în curs.

În buget pe 1927 s'a înscris, după cerele adunării generale trecute, premiul quinquenal, N. Filimon în valoare de 25.000 lei.

Capitolul Casinoului din Constanța este pe larg, și convingător expusă de

d. președinte. Societatea a intrat până acum în posesia a 650.000 lei dintre cari 250.000 numerar și 400.000 în polițe, cu scadența peste o lună.

Darea de seamă a prezidentului este urmată de discuțiuni la cari participă d-nii: Corneliu Moldovanu, Radu Rosetti, Stempo, Stratulat, Adrian Maniu, Gregorian I. M. Sadoveanu, Mircea Rădulescu, Ion Pillat, în rolul permisiilor de cale ferată, a șezătorilor din Pucurești, pe caro d. M. Pora Lazăr doi continuări a chestiunii timbrului teatral, din care o cotă parte ar trebui să revină și S. S. R-ului și mai ales pe tema monumentului lui Mihai Săulescu, opera terminată a sculptorului Han, hotărându-se a se interveni pentru obținerea locului dela Predeal și pentru accelerarea inaugurării.

La ora 5, ședința se ridică.

La 24 Februarie a. c. o a doua adunare generală, va decerna premiile literare în valoare de circa 100.000 lei.

PENTAPOLIN

DELA INSTITUTUL DE CULTURA ITALIANA

În al 4-lea an de existență, „Institutul de cultură italiană” și-a inaugurat Duminică 6 c. al treilea ciclu de conferințe, în prezența d-lui Durazzo, ministrul Italiei la București, și a personalului legăției.

D. prof. Ramiro Ortiz, directorul institutului, arată, în câteva cuvinte pline de sinceritate și căldură, rodnică activitate desfășurată de institut în scurta-i carieră: conferințe, schimb de informații culturale din ambele țări, alcătuiri de lucrări de informații asupra literaturilor lor și editarea revistei „Roma”, care, în al șaptelea an de existență, are bucuria de a vedea cum strălucirile ei de iniția pe români în cultura și literatura italiană, sunt încoronate de succes.

Își exprimă apoi bucuria că institutul va deveni instituție de stat, fiind înglobat în opera de propagandă exterioară a guvernului italian — ceea ce înseamnă că va avea mijloace mai eficace întru îndeplinirea meritu sale.

Dă în urmă cuvântul d-lui prof. Tzigara Samurçș, care urmărește evoluția Madonei în pictura italiană a renașterii.

Nu mai în trei secole (trecent convecent) se îndeplinește această evoluție.

Primele picturi bisericesti italiene sunt transplantări ale coanelor din Bizanț, în forma lor rigidă, în care Madona e abstractizată până la naționalizare — am putea spune.

La Florența și Siena se introduce apoi (cu Giotto, Cimabue, Fra Angelico, etc.), schimbări în expresia figurii Madonei și a celorlalte personaje înfățișate alături de ea până s'a ajuns la realismul lui Fra Filippo Lippi, când Madona era concretizată într-o figură reală, pe care o puteai găsi în jurul artistului.

Realismul acesta, trecând prin Botticelli, atinge culmi de perfecțiune cu Vinci, Angelo, Rafael, până a aduce la aristocratismul — influențat de îmbogățirea repede a cetăților maritime — unui Tizian sau Veronese, la care Madona e înfățișată sub chipul unei vechiene bogate și luxoase, devenind astfel o regină pământescă.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ Poezia a avut să sufere în deosebi, în numărul nostru trecut, de pe urma accidentelor tipografice.

Sonetul d-lui **Mircea Pavelescu** a apărut fără mențiunea că e tradus din José Maria de Hérédia.

Poezia d-lui **Al. Colorian** este dedicată d-lui **Ovid Densusianu**.

În poezia d-soarei **Florica Mumuianu** versul inițial al strofei a II-a este a se citi :

Din când în când, vânturile scapă și sar gardurile...

SCRIITORII

□ A apărut în colecție „Cartea Vremii”, editată de „Fundatia culturală Principele Carol” o culegere de poezii **Poeme cu îngeri** de **V. Voiculescu**.

Debutând în 1916, cu un volum de Poezii și distins în 1918 cu un premiu academic pentru volumul de versuri **Din țara Zimbrului**, d. **V. Voiculescu** se afirmă definitiv, în poezia românească modernă, cu volumul apărut în 1912, la „Cartea Românească” : **Părgă**.

Poemele cu îngeri sunt încoronarea activității poetice a d-lui **Voiculescu** — la a cărui festivitate ne vom spune în curând cuvântul.

S. A. D. R.

Societatea autorilor dramatice români, al cărei mandat se împlinise și a ales un nou comitet în ultima adunare generală.

Comitetul s'a constituit sub președinția d-lui **Misail Sorbul**, renumitul autor al „**Patimei Rosii**”.

S'a hotărât să se sărbătorească printr'un banchet activitatea fostului comitet și a președintelui lui, d. **Caton Theodorian**.

PREMIILE S. S. R.

În adunarea generală extraordinară pe care Societatea Scriitorilor Români o va ține în ziua de 24 I. c. în aula Fundației universitare Carol I, se vor decerne, prin vot cu bile, următoarele premii :

Premiul „**Nicolae Filimon**” (instituit de S. S. R. și care se decerne din 5 în 5 ani), în valoare de 25.000 lei pentru ori ce lucrare literară nedistinsă cu nici un premiu în cursul ultimilor 5 ani.

Premiul „**I. Al. Brătescu Voinești**” (al ministerului Artelor) de 25.000 lei pentru proză (lucrări apărute în 1925).

Premiul „**C. A. Rosetti**” (al ziarului „**Viitorul**”) de 20.000 lei pentru roman.

Premiul de poezie „**Soccc**” de 10.000 lei.

Premiul de poezie S. S. R. de 6000 lei.

Premiul de proză S. S. R. de 4000 lei.

Premiul „**Benvenisti**” pentru debutanți de 2000 lei.

Premiul „**Ion Pavelescu**” pentru sonet de 1000 lei.

DE LA „SINDICATUL ARTELOR FRUMOASE”

În ședința comitetului din 2 Februarie a. c., d. pictor **Marius Bunescu** dându-și demisia din demnitatea de președinte al sindicatului Artelor Frumoase, în locul d-sale a fost ales prin aclamație d. sculptor **Ion Jalea**.

Sediul asociației va fi în viitor la ate-

lierul d-lui **I. Jalea**, din str. **Frumoasă** No. 40.

Tot în aceeași ședință s'a hotărât sărbătorirea d-lui **Bunescu** printr'o agapă colegială a cărei dată se va anunța ulterior.

REVISTE

ȚARA DE JOS (IV-1 Ianuarie 1927 :

Un cuprinzător bilanț al celor trei ani de apariție, justificare a spiritului cultural-regionalist al revistei, întregit cu un apel către toți intelectualii Moldovei de jos — scrie d. **N. N. Vasiliu** ; o navelă — „**Turturel**” — **G. M. Vlădescu** ; falklor tutovean — „**vălărețul**” — d. **G. V. Botez** ; o strofă simplă și grațioasă, d-soara **Virginia Gheorghiu** :

Noi suntem două coarde prea destinse,
Ce nu mai pot vibra în armonii.
Eu pentru tine caut note stinse,
Iar pentru mine tu, prea vii.

GLASUL LICEULUI (I, 1, 2, 15 Ian. — 1 Februarie 1927) :

La opera de luminare a școlărilor se adaugă astăzi tânără și elegant tipărită revistă din care au apărut până acum două numere. Este o trecere dela literatură pentru copii la aceea fără de vârstă. De aceea se și întâlnesc nume de colaboratori habitualii ai revistelor pentru copii : **Petru Basiliu**, **Ilie Algazi**, etc. Ideea de a însoți fiecare sumar cu nume de scriitori consacrați nu e rea. Au dat până acum sprâjinul : **Gala Galaction**, **Victor Eftimiu**, **C. Ardeleanu**.

Numărul 2 aduce o grațioasă traducere din **Ilorățiu** : „**Către Venus**”, datorită d-lui **Em. Ungheru** :

Tu, regină 'n Cnîd și în Pafos Venus
Părăsește-ți Ciprul cel drag și vino'n
Casa împodobită-a Glycerii 'n care
Arde tămâia.

Vie 'nflăcăratul Amor cu tine,
Neîncinse Grațiile să vină,
Nymfele, Mercur, Tineretea, stearsă
Fără de tine.

VIATA ROMANEASCA (XLIII 12, Decembrie 1926) :

Numărul se deschide cu o admirabilă navelă a d-lui **Gib. I. Mihăescu** : **Examenul** în care pe tema unui examen de clasa primare, la țară, autorul dramatizează și adâncește situațiile, cu cunoscută sa artă. Toate răsuna altfel, nou și adânc în sufletul d-lui **Gib. I. Mihăescu**. **Bogăția** temelor și arta cu care din orice motiv, oricât de simplu știe să extragă esență concentrată de viață, îl recomandă în de-ajuns. Dar trebuie citită această dramă împletită cu poezie și comic, unde în cadrul unui examen, trăesc atâtea rivalități părintești și peste cari plutește, nepăsător și poet sufletul candid al lui **Doinaru Gheorghe**, singurul deslegător al dificilei probleme la care se împotmolește și boerul moșiei și care de spaima internatului de oraș ce-l așteaptă pe întâiul absolvent al claselor primare, nu răspunde când e întrebat.

Dar trebuie să citiți această admirabilă navelă, ca să vedeți cât de desăvârșit este realizată.

D-soara **Otilia Cazimir** semnează o serie de agreabile și acide însemnări fe-male.

Numele proprii în opera cronică a lui Caragiale este titlul unui studiu din seria celor carageliene, pe care d. **G. Ibrăileanu**, împreună cu d. **Paul Zarifopol** le-a întreprins pentru diversă interpretare a lui **Caragiale**. **Lucrarea**, după o pitorească glosare a nenumăratelor nume proprii din opera lui **Caragiale**, ajunge la concluzia că acestor nume proprii, marelui nostru comic avea în vedere și caracterizarea socială, originea etnică, proveniența provincială și rolul social al personajilor din vremurile de tranziție pe cari le-a nemurit. Dăm un citat ca model de adnotare critică :

Arta e artificiu. Acumulează și aranjează în vederea efectului. Artistul comic izează încă și mai regală de dreptul (ba își îndeplinește chiar datoria) de a exagera, de a șarja, chiar și la denumirea personajilor sale, adică pe tot registrul creației. „**Trahanache**” e artificiu artistic și șarjă.

Alecsandri, ca în toate stadiile copilărești ale literaturii, avea procedeu copilăros. El, pe exoroc îl numea **Pungescu**, pe demagog **Răzvrătescu**, pe poetul ridicol **Odo-bașa** ori **A-crostihescu**.

Caragiale procedează artistic. El se mulțumește să sugereze. „**Zaharia Trahanache**”, și prin nume și, mai ales, prin pronume, și în definitiv prin combinarea numelui cu a pronumelui, sugerează bătrânețea și chiar decrepitudinea și tot ce are greoiu și ticăit venerabilul președinte. Să nu se spună că acest nume face impresia aceasta fiindcă, posterior, s'a asociat în mintea noastră caracterul tipului cu numele său. Nu poate fi nici o îndoielă, că dacă ai auzi pentru întâia oară acest nume, și numai numele, — n'ai avea o impresie, fie și pe departe, asemănătoare cu aceea pe care o ai când cunoști personajul. — „**Farfuride**” și „**Brânzovenescu**” prin aluzia culinară a numelor lor, sugerează, cred, inferioritate, vulgaritate și licheism. — „**Nae Ipingsescu**”, prin sonoritate, chiar fără (ori e o impresie personală ?) nici o asociație de idei cu crotoria inferioară (ipingea) și cu ciubotăria (pingea), sugerează extracția inferioară, ocupație de rând și imbecilitate. — „**Catavencu**”, cu silabele lui stridente și cu conturul ridicol, redă perfect pe demagogul latrans. — „**Agamiță Dandanache**” rimează, cred, cu ramolismul comic, prin diminutivul caraghioc al strașnicului nume **Agamemnon**, pe care **Trahanache** îl pronunță „**Gagamiță**” și care redă căderea în copilărie a acestui ramolit ; prin conținutul noțional al cuvântului „**Dandanache**” și prin sonoritatea acestui cuvânt ; prin sufixul -ache comun și numelui lui **Trahanache**, și prin suma tuturor acestora. Iar cuvântul **dandana** se potrivește cu rolul lui în piesă : schimbarea imtempestivă a candidatului la deputăție, dezoperarea Zoci din cauza scrisorii amoroase, etc., plus **dandanaua** mai veche cu „**pac ! la Războiul**”.

REVISTA SCRITOAREI (I-3 Ianuarie 1927 :

D-na **Natalia Negru** scrie un entuziast studiu critic despre **Opera literară a M. S. Regina Maria**. D-nele **Sofia Nădejde**, **Matilda Poni**, **Lucrezia Kar**, **Aida Vrioni**, **Adela Xenopol**, etc., completează sumarul.

SEZATOARE LITERARE

În sala Sindicatelor Muncitorești din str. **Brezoianu** nr. 37 va avea loc **Duminică 13 Februarie 1927**, o șezătoare literară artistică.

D. B. Brănișteanu va vorbi despre opera lui **C. Dobrogeanu-Gherea**. Vor mai da concursul : scriitorul **Jean Bart**, d-soara **Jeny Ionescu** dela teatrul **Regina Maria** și alte persoane.